Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ШОАТТА, 20 май, 1967 шу. № 59 (4384). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

ГІИШЛОШЪЕЛГА ЭГГАРА СИХДЕННА ХА

ШІаккха а ца яьча тайпара дукха гІишлош хьалъю хІанз вай мехка. Заводаш, фабрикаш, школаш, больницаш, берий учрежденеш, культура Дворецаш, клубаш, наха чубаха шІенош латт хьалдеш вай хьамсарча Даьхен шерача аренашка. Хоза хета алац цунах, йоккха гІишлош ю майда а.

Дукха хьалъю гІишлош вай республике а. Духхьала дІадахача пхьан шера хьалъ а яь болх бе йолаялийтай нефтемаслозаводе атмосферно-вакуумни трубчатка Гудермесе консервни завод. Наьсаре мьккх ю завод, хьалдаьд 129 эзар квадратни метр наха чубаха шІенош 4748 бера деша моттиг йола школаш, дукха берий учрежденеш. Болх бе йолаялийтай керда производственни цехаш, юртбоахама объекташ, наха бытови гІулакхаш ду предприятеш, дуккха кхыйола гІишлош.

ГІишлош хьалъелга шІаккха сокаш а е саца йиш йолаш а дац. Духхьала укх шера нах чубахача шІеной фонд 118 эзар квадратни метр совгІа шерлургья паччахьалкхен средствай чотах. Халъергья керда школаш, общественни гІирсаш, берийн культурно-бытовни учрежденеш, производственни объекташ.

ГІишлошъяра балхаш эггара сихлу ха я хІанз хьатІакхаьчар. Пятилетка шоллагІча шера биъ бутт чакхбаьннаб. Дикка балхаш даьд цу юкъа вай республикерча гІишлошъераша. Дуккхача гІишлошъечен монтажнии организацеша кхоачашъяьй шоай биъ бетта планаш. Къаьстта дика камаьхал яьпай укх шера хьалхарча квартале а биъ бетта а «Грозхимнефтестрой» треста СМУ-9, СМУ-6 болхлой. Царех хьалхарчо 112 процент кхоачашъяьй биъ бетта план, шоллагІчо — 105 процент.

Цхьабакъда цхьайолча гІишлошъеча организацеша дика дІадоладьдац шу. Хьалхарча бетташка партІатта бу цар болх, шу чакхдала-м дукха ха я, кхургІар иза-м аьнна хеташ ба. Цулухьа дукха да велавеш яц цар биъ бетта итогаш а.

Биъ бетта план кхоачашъяц «Грознефтехимстрой» треста СМУ-7, «Чечингсельстрой» треста. Къаьстта эсала лел юрташкара гІишлошъяра балхаш. Доаханна, хьакхарчашта, коатІарча оалхазарашта помещенеш хІанз а хьалъе йолаьяц. 84 процент мара кхоачашъяьяц республике наха чубаха шІенош хьалдара биъ бетта план.

Иштта этта гІулакх кхоачамболаш лархІа йиш йолаш дац. Балха темпаш лакхъяра оарцагІъяла еза гІишлошъю организацеш.

Хьалха латтача гІишлошъеча организацей практико хьахьокх сетевой графикаши диспетчерски бувзами юкъебоалабар. Іилман ларда тІа къахьегам вІашігІехьбаккхар пайдане гІулакх хилар. Цхьабакъда вай республике уж прогрессивни методаш шерра юкъейоалаяц.

ГІишлошъеча трестийи управленейи кулгалхой, участкай начальникаш, мастераш, къаьстта коммунисташ — гІишлошъераш хьокхам бала декхарийла ба. хьалха латта методаш балха юкъейоалаяра гІулакха. Уж оарцагІбовла беза квартальни а бетта а планаш кхоачашъяра даькъера, болх тоабара даькъера хІара болхлочун бехктокхам лакхбара, цар квалификаци лакхъяра, керда технически приемаш балха юкъеахьара.

ГІишлошъеча боккха лоархІам болаш да болхлошка а механизмашка а бокъонца болх байтар. ВІалла а ла йиш йолаш дац хьаде хІама ца хилар бахьан долаш башенни краний балха овсарле лоха хилар, экскаваторашка бокъонца болх ца байтар, шортта механизмаш йоллашехьа а дуккха балхаш кулгаца дар. Стройкай кулгалхой декхар да гІишлошъечун хІара балха сахьатах бизза пайда эцар, механизмашка бокъонца болх байтар.

Дукха кхоачамбоацараш да гІишлон материалаш еча организацей балхаца. Кхоачамболаш да царех керттера дараш белгалдаьхача. Кирпишк еча заводаша кхоачашъяьяц биъ бетта план. Эшачунга хьежача геттара кІезига я цар арахеца кирпишк. КІир яккхара план кхоачашъяьй гІишлой материалаш еча управлене предприятеша, цхьабакъда гІишлошъеча организацешта кхоачам хилац цу кІирах. Царна бетта кхы а 8—10 эзар тонн кІир эш. Кхоачам хиллал бац жагІа, кхыйола гІишлон материалаш. Ала дезаш да кІири кхыйола материалаши дукхагІа яхара а гІишлошъеча организацешта уж шортта хилийтара а гІишлон материалий управлени ледара оарцагІа йоалаш хилар. Из ла йиш йолаш дац. ГІишлон материалий управлене болхлой, цун предприятей кулгалхойи специалисташи оарцагІбовла беза гІишлон материалаш дукхагІа арахецара, хІара заводо кхоачашъе еза кирпишк хьаяра план.

ГІишлон материалаш еча предприятей балхацара лоархІаме кхоачамбоацар да цар арахецача продукцена юкъе эсала материалаш дукха хилар. Из бахьан долаш эсала хул цхьайола гІишлош. Проекташ тІара бувлар, гІишло, хьалъеча дІаяхийта лаьрхІача материалашта меттел кхыяраш ахийтар бахьан долаш бран йолаш а балхаш юха де дезаш а моттигаш хул. ГІишлон материалаш еча управлене предприятей кулгалхой декхар да уж кхоачамбоацараш дІадахар, арахеца гІишлон материалаш хила маьззара дика хилийтара.

Беррига къахьегамхой санна Советски Іаьдала юбилейна сийленца накъабаха кийчлуш ба юрта боахама къахьегамхой. Дукха производственни объекташ я укх шера юрташка хьалъе лаьрхІа. ХІара района ши-шийн гІишлошъяра программа я. Из программа кхоачашъяра дукха къахьега дезаргІа гІишлошъерий. Цар дицалийта йишъяц гІишлош хьалъяра эггара дикагІа йола ха бІаьстийи ахкеи хилар. Дерригa балхаш графиках де деза юрташка гІишлошъераша. Къаьстта теркам тІабахийта беза хьалдеш дола гІираш дика хилийтара.

Хьалъеча гІишлон дикал лакха хилийтара оарцагІбала беза беррига гІишлошъераш. Уж дика хилийтара де дезараш дукха да, амма дерригa а гІишлошъечох тийша да. Дерригa балхаш сиха, дика, дарегІа хилийта деза. хІара хьалдаь цІа, завод, цех дикеи хозеи хилийта еза.

Карара шу юбилейни шу да. ХІара къахьегамхочо кхетаду шийн декхар: Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна — къахьегама совгІат. Юбилей сийна тІайийца социалистически декхараш кхоачашдар, хьалъеш йола объекташ ханнахьа яь яхар хургда дезача шІейна гІишлошъераша кийчду совгІат.

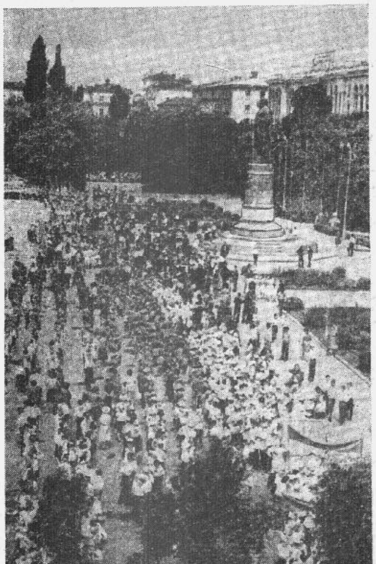

Селхан вай республика пионерата, мехка миллионаш болча пионераша сапна, чІоагІа дездир пионере 45 шу дизара шІей.

Грознерча Ленина цІерагІча майдане гулбелар Ленински, Заводской, Октябрьски, Старопромысловски районий пионераш.

Зовнерча иллеша екаеш, байракхаша, зизаша къоагаяь яр Ленина цІерагІа Майда.

СУРТА ТІА: Ленина цІерагІча майдане.

Н. Кобиашвиле сурт.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧА КГБ ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА нов. Ю. В. АНДРОПОВ ОТТАВАР

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо укх шера 18 мае ший Указах нов. Андропов Юрий Владимирович СССР-а Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла оттаваьв.

(ТАСС).

ХРОНИКА

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо нов. В. Е. Семичастный СССР-а Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела декхарех мукъавалийтав кхыча балха тІа вахарца дувзаденна.

ДІАЙИЙНАЧА ХІАМАШТА — ДИКА ГІУЛАКХ

Гудермесски района колхозашеи совхозашен вІалла бокъо йоацача тайпара гоадаьд бІаьсти юв культураш дІайийна йоахилга. 15-ча мае хьажкІаш дІаера план алхха 80 проценти, дуга дІаера план — 84 проценти, баьцаллараш дІаера план — 97 проценти мара кхоачашъяьяц, кхоачашъяьяц шекара свекла дІаера план а.

Доакъарашта лаьрхІа гурахьа дІайийнача дуккхача майдаш тІара доакъар сийна долаш дуадь а аьла хьекъар кха а дІадаьккхад районе. Из доакъар тІера дІадоаллашехьа а уж кхаш оаха а оахаш дІадийча ялат а доакъарий культураш а хьалкхее йиш яр. Цхьабакъда, ялати доакъари совдаккхара йолча цу торонах вІалла а пайда эцац. Мукъадаьнна лаьтташ дуккха ха йоаккхаш аха а ца оахаш, дІа а ца дувш дала.

Района боахамаша дуккха гоадаь дІадоладир дІайийнача пропашни культурашта гІулакх делга, лерттІа вІашІехьдахандзеи сабарен лел уж балхаш. Из бахьан долаш шекара свекла, гидуаргаш, кхыйола культураш дІайийна кхаш оасараша хьалдукъаш латт, цо дикка кІезигде сахьат дац чулахьа хьувкъамаш.

«Гудермесский» совхоза вІалла бокъо йоацача тайпара тІехьадалийтад шекара свекла цхьалха йоаккхилгеи нийлхъелгеи. 1-ча отделене ца боаккхаш битаб свекла хьалтІаялалехьа баккха беза макха, йоачаш хинначул тІехьагІа тІагІолла лоацаденна лаьттан кховра ший ханнахьа дохаргдац, лаьтта цамца ца доаккхаш дитад.

Совхозе дІайийнача дуккхача шекара свеклах долгоносик яха чоапилг летай, тайп-тайпарча лазараштеи свеклана зе деш йолча садоахкача хІамаштеи духьала ший ханнахьа а лерттІа а де дезар ца дарах хиннад из.

Из зе деш йола чоапилг летай «Октябра 40 шу» яхача колхоза а кхыча боахамий а цхьацца йолча участкашка.

Ше мадарра аьлча, района боахамашка тесса дитад хьажкІаши гидуаргаши квадратно-гнездови хьисапе дІаювлга, уж культураш мугІараш нийса доацаш дІайийна моттигаш а хиннай, цу гІулакхо халача дихьад дІайийнача хІамашта мугІараштa юкъе гІулакх делга, хІаьта дуккхача моттигашка де йиш йоацаш хулийт урагІеи пхорагІеи культиваци тоххаелга.

ХьалтІаьльннача культурай мугІараштa юкъе деш дола гІулакх урсаш аьрхІа долча культиваторашца деш моттигаш дукха нийслу, уж урсаш ирделга е хувцилга вІашІехьдоаккхаш дац балха дийнахьа.

Боахамашка ледара вІашІехьдаьккхад юртбоахама культураша дегІадахьача юкъагІа царна хий дехилга.

ДІайийнача хІамашта гІулакх деча хана района колхозашкеи совхозашкеи лерттІа пайда эцац техниках. Болх бе могаргдолаш бола дуккха колхозхойи совхозий болхлойи кхашкарча балхашка дакъа ца лоацаш ба. Кхашкарча къахьегамхошта эшаш дола бытовой а культурни а хьалаш хьадаьдац цхьайолча моттигашка.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето декхар а даь Гудермесски районни юрта боахама производственни управленена, колхозий председателашта, совхозий директорашта тІадиллад дІайийнача юртбоахама культурашта гІулакх дара балхаш сихдараи тоадараи эшаш дола гІулакхаш, тІехьа ца а детташ, сихха чакхдоахилга. Укх гаргарча деношка йистедаккханза даргдац шекара свекла нийлхъелга, хІаьта иштта Іалашде деза дІайийнача гидуаргашта, хьажкІашта, баьцадаарашта ханнахьа гІулакх делга.

ДІайийнача хІамашта механизированни обработка еча хана цу балха мел эша араяха еза оасар ду макхилгаш дохкача культиваторашцара пропашни торакторaш. ХІара механизаторо сменни норма кхоачаш а тІеххоачаш а елга тІа а кхувш, шин сменах болх белга вІаштІехьа а даьккха, сабелгало яьлча денз боад боллалца болх байта беза оасар деча агрегаташка. ДІайийнача хІамашта гІулакх делга тІехьа а тетта, пропашни тракторашка кхыдола балхаш дайта йиш яц.

ХІара бригаде вІаштІехьдаккха деза культиваторех йоахка оасар тедаш а лаьтта дохадеш а йола оатхалаш хан-ханнахьа ирьелга, Іалашде деза пропашни культурашта гІулакх дара эшача боараме колхозхойи совхозий болхлойи балха арабувла.

ДІайийнача хІамашта гІулакх деш болча берригача болхлошта хьаде деза маэшшара культурно-бытовой хьалаш, царна вІаштІехьдакха деза общественни кхача бунлга.

Хий дехкаш долча лаьтташка дІайийнача ерригача культурашта маэшша хий дехка деза цар дегІдахьача юкъагІа, хІара хий массаза дул цамца даха деза лаьтта; шерра юкъе доаладолла харшегІа хий дехилга.

Юртбоахама культурашта зенаш деча садоахкача хІамаштеи цу культурашта хулача лазараштеи духьала къовсам лоаттабара мел эшар ший ханнахьа де деза.

ЧІоагІа тІахьожам оттабе боагІа дІайийнача хІамашта гІулакх дара балхаш дика-во мишта ду хьожаш, бехк ца беш вита вагІац болх во, бІеха баьр. Баьча балхах доагІар дІателара хьакъехьа хІанз лелаш йолча системага хьежжа, нийса а ший ханнахьа а чакхдаха деза материальни безам болийтара гІулакхаш.

ДІайийнача хІамашта хьокхаме дика гІулакх дара тІехьа, хьажкІий, шекара свеклай, гидуаргий, коартолий, баьцадаарий, кхыча культурай лаккхара хьувкъамаш дахара хьакъехьа шоаш тІайийца декхараш кхоачашдара тІехьа шерра социалистически ахь йоаржае йоагІа механизированни звеношта, колхозхошта, совхозий болхлошта юкъе.

ДІайийнача хІамашта гІулакх дара балхаш мишта ду хьожаш производственни управлене оагІонгахьара тІахьожам мела хилар теркал дайтад Гудермесски районни юрта боахама производственни управлене начальникага нов. Бычихинага. ДІайийнача пропашни культурашта гІулакх делга эсала вІаштІехьдаьккха хиларах чІоагІа бехк бергболга дІахайтад «Гудермесский» совхоза директорга нов. Белашовгеи керттерча агрономага нов. Рябовгеи.

Чулахьаш дола ялат а доакъар а ханнахьа мукъадаьннача лаьтташ тІа шоалагІа культураш дІаера чотах алсамдаккхар духьа районни юрта боахама производственни управлени, колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба хьайбашта юаь а е доакъарийна хьекха а гурахьа йийна культураш тІера дІа а яьнна мукъадаьнна дерригa лаьтташ юха аха а цар тІа шоалагІа культураш дІае а.

Пропашни культурашта гІулакх дара даькъе белгалдаьха кхоачамбоацараш республика кхыча районий боахамашка а долаш хиларах, юрта боахама Министерство, районни юрта боахама управленеш, колхозийи совхозийи кулгалхой а специалисташ а декхарийла ба дІайийнача юртбоахама культурашта ду гІулакх тоадара кхы тІа а мел эшар де, 1967-ча юбилейни шера хІара культура лаккхара хьувкъамаш кхедара даькъе тІайийца социалистически декхараш дувцилга йоацца кхоачашделга Іалашде.

ЮРТИЙ СОВЕТИЙ ПРЕДСЕДАТЕЛИЙ СЕМИНАР

Хоржамаш хинначул тІехьагІа хьалхара бетташ даьннад. Юртий, станицай, поселкай кердача Советаша шоай хьалхара гІа баьккхаб. Цу сахьата гучадаьлар: коммунизм хьалъяра кердача этапе, Советий Іаьдала 50-ча шера къаьнарча хьисапе болх бе йиш йоацаш хилар. Къахьегамхой депутатий юртийн поселкайи Советий болх тоабарах дукха ха йоацаш хинначa парте Центральни Комитета сопамах дукхадар, геттара дукхадар кердача тайпара уйла е эзаш дар, юрта беча балха формаши методаши кхы чІоагІагІа уйла-ь харжа езаш яр, къахьегамхой шоай самодеятельности инициативеи мамогта ай а еш.

Вай республика юртий, станицай, поселкай. Советий лоархІами хьинари лакхде лерхІаш цар председателий шин дийнахьара семинар хилар. Семинара юкъе дакъа лоацаш хиннараша ладийгІар Министрий Совета, министерствай, ведомствай кулгалдеш болча болхлоша яьча лекцешка.

Парте Центральни Комитета сопамга хьежа боахамеи социально-культурнеи гІишлош хьалъеча дола дешаш къоастадара хьакъехьарча юрта Советий организаторски лоархІам лакхбарах йола лекци йийшар республика Министрий Совета председатела М. Г. Гайрбенова.

Семинара балха юкъе дакъа лоацаш хилар республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. А. Алмазов, Министрий Совета председатела заместителаш А. М. Слюсарев, В. Д. Сухин, Р. А. Турлов.

Комсаш кхы а дукхагІа

ДІадахача шера комсаш кхеяра план 138 процент кхоачашйир Наурски района «Ленина» цІерагІча совхоза шоллагІча отделене № 2 йолча бригада комсаш кхеераша. Бакъда, кхы лакхагІа хила йиш йоацаш толамаш дац уж, — йоах цу бригада кулгалхочо Киселева Нинас. ДІадахача шера Старопромысловски мехкдаьттахоша промышленноста, юртбоахама къахьегамхой тІахьийхар Октябра 50 шу дизара сийна социалистически яхье бовла. Тха бригада членаша из шоашта хьахоззаше а из яхь хьаллаца лаьрхІар, хІаьта дош а делар укх юбилейни шера комсаш кхеяра план цІей тІакхоачаш кхоачашъе, хІара гектара тІара планах йоагІачул итт центнер совгІа комсаш чуэца.

Комсаш кхеераш тийша ба тІайийца декхараш кхоачашде шоай йиш хургхиларах. Дерригa низаш оарцагІдаьха къахьийгад звено членаша комсий хетолгаш дика Іаьнгара дахара. Цул совгІа шийн ханнахьа 85 гектара тІарча комсий бешамашта чулолийташ хий диллар. Цу хьакъехьа къаьстта дика къахьийгар шоай сменни нормаш массаза а шоззеи кхоззеи тІеххоачашъяьча звено членаша Дикаев Салмана, Улубаев Іаддалкерима. Иштта дика чакхдаьхар бригада членаша комсаш мукъаяхарен уж хьалъехкарен балхаш.

ХІанз оасар деши, хІаьта шолгІараш телаши къахьегаш ба уж. Бригада хІара болхлочо дика кхетаду шоашта хьалхашка латта декхараш мел бехктокхаме да, хІаьта уж кхоачашдара мел пайдане да ший ханнахьа оасар дари шолгІараш дІатедари. Массехк шийнахьа йистебовргба комсаш кхееращ уж балхаш даь.

Боккхача лоархІаме да къахьегамхой материальни безам совбоаккхилга. Иштта. Киселева Нинай бригаданарча хІара болхлочо бетт-бетта 70 сом ахча эц, хІаьта цул совгІа комсаш дика хьувкъаярга хьежжа премиальни ахча а тел. Цхьаккха а шу дІадахадац парех хІаране 500—750 сом премии ца эцаш.

С. ЧУХАРЕНКО.

БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Карабулакски бурувдеттача контора дуккхача бригадаша лакха къахьегама толамаш доах. Царех я бурувдеттарий мастер Старшинин Анатолий Андреевич керте латта бурувдеттарий бригада. 18-ча мая бетта план тІеххоачаш а еш теха бурув 329 метр я. Ер бутт бовлехьа планал совгІа кхы а 70 — 80 метр бурув тохаргда бригадо. Цу бригаде белгалъяьнна хьинаре къахьегаш я нин. Бадриев Руслана, Егоров Александра, Шайтанов Бориса, Корнеев Василе кулгалду сменаш. Иштта дика болх беш я Редьков Николай керте латта бурувдеттарий бригада а. 11-ча мае кхоачашъяьй цо бурув тохара пхе бетта план. Уж темпаш кхы а лакхъеш болх беш ба бурувдеттараш.

А. БАНАЛЮК.

«КОСМОС-159»—СИГАЛА

ТАСС ХОАМ

1967-ча шера 17-ча мае аргІанара Лаьттан искусственни спутник «Космос-159» сигала яхийтай Советски Союзе. 1962-ча шера 16-ча марта ТАСС-о дІакхайкаьча программа тІа аьннача тайпара, космически аренаш тоххилга дІахо дахьара йола Іилман аппаратура оттаяьй спутника борта тІа.

Спутник орбита тІа яьккхай ер параметраш а йолаш: — юкхьанцара гобоаккха юкъ 19 сахьати 33 минути; Лаьттан тІехенна эггара гаьнагІа ялар (апогее) — 60,600 километр; Лаьттан тІехенна эггара гаргагІа яр (перигее) — 380 километр; орбита лостам 51 градуси 15 минути.

Іилман аппаратурал совнагІа спутника тІа я: орбита элементаш цІенна йистара йола радиосистема; приборийи Іилман аппаратурай балха хьакъехьа Лаьтта хоамаш Іодар йола радиотелеметрически система.

Спутника тІа оттаяь аппаратура лерттІа болх беш я. Спутника тІара шийга кхоача информацеш йоашхаш я координационно-вычислительни центр.

СОВЕТСКО-ИТАЛЬЯНСКИ КОММЮНИКЕ

Советски правительствас хьийха а хьийха, официальни визитах вена 1967-ча шера 12-ча мае денз 16-ча мае кхаччалца СССР-е хилар Итальянски Республика кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Аминторе Фанфани.

Советски Союзе цо яьккхача хана А. Фанфани тІайийцар Л. И. Брежнева, А. Н. Косыгина, Н. В. Подгорне.

Итальянски Республика кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. Фанфане дуккхаза а къамаьлаш хилар СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министраца А. А. Громыкоца.

ДоттагІлен хьале а, дагардар дІаюха оалаши конструктивни планеи а хиннача ваІшагІбеттабаларен къамаьлашкеи пайда а боалаш вІаши дагабаьлар, аьнад советско-итальянски коммюнике тІа, дунен халкъашта юкъерча политика лоархІамерча дешашта, хьежар СССР-ан Италенеи юкъера гІулакхаш малагІча хьал тІа да.

ООН-а Устава тІа из ма хиллара, машара йоакхо еш йолча хІара правительства декхар лоархІ Советски Союзоп Италеи, халкъаш шоай лоІаме хулгеи кхыча паччахьалкхений чурча гІулакхашта юкъе ца гІертара принципи телха а ца еш, къоастаянза йола проблемаш гІоделгах.

Дунен халкъашта юкъера эффективни тІахьожам а болаш, массане а дизза а герзаш дІадахара хьакъехьарча договорах дунен халкъашта юкъера кхерамзле чІоагІъяра бокъонца гІойле яргхиларах шоаш тийша хилар дІакхайкадир оагІонаша.

Ядерни проблемаш боккха лоархІам болаш хиларах, белгалдаьккхар оагІонаша, духьале ца йича яргъяц ядерни герзаш дІахо доаржадара, уж хьаделга доаккхаш-доаккхаш чухчахьа дакхка а, хІаьта тІеххьара а шІендаь дІадаккха а деза из герз.

Европейски континента тІара кхохкаденна латта гІулакхаш кІаьдъдарен кхерамзлени проблемаш ювнача хана оагІонашта хеталелар цу проблемашка хьажара совещани гулъяр пайдана хургдар-кх, аьнна.

Вьетнаме этта хьал чІоагІа новкъа долаш шоаш хилар бакъдир оагІонаша, из машара гІулакха шІелхашитта кхерам болаш хилар белгал а доаккхаш.

СССР-ан Италенеи юкъера гІулакхаш дегІадахкара хьакъехьа тоам а хулаш белгалдаьккхад. хІанз дІатІакхаьчача боарам тІа совца безам боацаш, дерригача доакъошка сотрудничество дегІайоалаяра новкъа дІахо баха безам болаш шаккхе а мохк хилар.

Дунен халкъашта юкъерча шиннa а оагІон хьаштдолча проблемай хьакъехьа а шин оагІонца юкъерча отношеней хьакъехьа а СССР-ен Италеи правительствашта юкъе еш йола консультацеш лоархІаме а пайдана а хилар белгалдаьккхад.

Шинна оагІоно тоам а хинна белгалдаьккхар шин мехка юкъера экономически торговии гІулакхаш беркат даргдолча тайпара дегІаухаш хилар. Укх тІеххьарча бархІ шера кхозза совгІа алсамъяьннача товарооборота хьакъехьарча диъ шера йолча соглашенех дегІаух уж гІулакхаш.

Визит чакхйоаллаш оагІонаша тоам а хинна белгалдаьккхар: чакхъяьннача переговораша а укх деношка вІаши хиннача къамаьлаша а бакъду, шинна а мехка халкъий хьаштий духьа, Европе а дерригача дунен тІа а машар чІоагІбар духьа Советски Союзаи Италенеи юкъера гІулакхаш чІоагІдара шин мехка кулгалдеча деятелашта юкъера контакташ пайдана хилар.

(ТАСС).

СоацкарчуІ итт процент дукхагІа машинаш арахецаргья укх шера Мински автомобильни заводо. 28-ча декабре план кхоачашъе лаьрхІад орден лелаеча коллективо.

СУРТА ТІА: завода кердача корпусе отделочни конвейере. Мастер К. Шапетько (аьрдехьа), слесарь-электрик В. Иващенко, тохкам баьб аргІанарча машина МАЗ-503.

М. Минковича сурт.
ТАСС фотохроника.

«КОСМОС-160»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1967 шера 17-ча мае Советски Союзе урагІъяхийтай аргІанара «КОСМОС-160» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутника тІа оттаяьй 1962 шера 16 марте ТАСС-а хьакхайкаьча программага хьежжа космически аренаш тахкара лаьрхІа йола Іилма аппаратура.

Спутник орбита тІа яьккхай параметраш Лаьттан тІехен тІара эггара тІехйола юкъ (апогее) 205 километр, Лаьттан тІехен тІара эггара лоанагІа йола юкъ (перигее) 142 километр, орбита лостам 49,6 градус болаш.

НАХА ЮКЪЕРА ПОЛИТИЧЕСКИ БОЛХ ТОАБАРА

Укх шера январь бетта вIашагIъехкар город Грозаерча цхьанцайолче предприятей, учрежденей партийни организацешкара политинформаторий группаш. Цу керлачу формах наха юкъе беча политически балха опыт Iоаяр лухьа уж вIашагIъехкар тайп-тайпанча отраслей предприятешка, учрежденешка. Царех я заводаш «Красный молот», «Трансмаш», «Электроприбор», ГАРО, крекинг-завод, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, «Гипрогрознефть», ГрозНИИ институташ, «Чечингстройтранс» яха автотранспортни объединени, городской цхьоалагIа больница, кхыраш. Цу ханнахье белгалдир политинформаторий группай лостамаш. Арахьарча политикахи дунеи халкъашта юкъерча хьалахи, партеи правительствай чучча политиках, предприятей экономиках Iилмахи культурахи долча дешаца нийслаь дар уж лостамаш. ХIаьта царга хьежжа да политинформаторашта хьалхашка латта декхараш а: хан-ханнахьа а ший гIулакх дика довзаш а мехка чурчеи доалол арахьарчеи гIулакхех, партеи правительствай лоархIамегIа йолча решенеех къахьегамхой дIакхетабелга, хьалхашка латта политически боахамеи декхараш царна дIадовзийтилга, уж декхараш кхоачашдара коллектив оарцагIйоаккхилга. Иштта болх беш хьайоагIача политинформаторий группашта цу дIаяхача хана шоай балха кIезиг-дукха опыт Iоаяьй. Из опыт кхыча партийни организацешка дIа-юха йоаржаяра а хIаьта массово - политически балха формаши методаши дIахо эргайоахаш тоаяра а хетаяь яр укх денношка (18 мая) КПСС Грозненски горкомо яь совещани.

Совещане балхаца дакъа лоацаш бар городерча йоккхагIа йолча предприятей, учрежденей, партийни организацей секретараш, цар заместителаш, партийни комитеташкарча политически дешара кабинетий заведующеш, политинформаторий группай кулгалхой, парте райкомий секретараш, пропагандаи агитацеи отделий заведующеш.

Политинформаторий группай балха опыт ювцаш, цар болх дIахо йолача хана дикагIа вIаштIехьбаккхара хьакъехьара предложенеш йоалаеш совещане къамаьлаш дир ГрозНИИ парткома секретара нов. Дробязкос, «Красный молот» завода парткома секретара заместитела нов. Лопатинске, крекинг-заводерча политически дешара кабинета заведующе нов. Гумницкаяс, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча экономически дешашта болча информаторий группа кулгалхочо нов. Муслиевас, иштта кхычар.

Совещани чакхйоалаш къамаьл даьча КПСС Грозненски горкома секретара нов. Латышева белгалдир политинформаторий группаш вIашагIйохкара, цар болх боагIача тайпара вIаштIехьбаккхара, царна хан-ханнахьа инструктивни совешанеш, семинараш а еш царна дерттIа кулгалдара хьакъехьа партийни организацешта хьалхашка латта декхараш, хIаьта иштта дIахо массово-политически болх эргабоаккхаш тоабара йола рекомендацеш а елар.

С. КОТИЕВ.

Сийлахь - боккхача Октябра юбилейна доккха къахьегама совгIат кийчдеш ба «Чечингсельстрой» яхача треста аьшка - бетона конструкцеш хьаеча завода болхлой. Аьшка-бетона конструкцеш комплексах хьаеш йиъ цех я заводе. Укх шера биъ бетта производственни план 121 процент кхоачашъяьй завода коллективо. Планал совгIа 20 эзар сома маьха йола продукци арахийцай.

Кхы а дикагIа къахьег болхлоша май бетта. Бетта хьалхарча декадах баьча балха итогаш йича 140 процент кхоачашъяь хилар план. Денна шерлуш латт завод. Укх шера ворхI тайпара керда аьшка-бетонни изделеш арахеца йолаяьй укхаза, хIаьта шу йистедалале 40 ассортиментах продукци арахецилга вIаштIехьдаккха лерхI завода болхлоша.

Республика районашка гIишлой объекташ хьалъю 60 предприяти гIишлой материалашца Iалашъю заводо.

Хьинаре къахьег укх деношка арматурщикаша Азизов Григоре, Зинченко Семена, Хизриев Маде, сварщика Колчурин Сергея иштта кхыбараша.

Ткъаь итт шу совгIа ха я Аизов Григорий цу заводе балха вола. Из ха йоккхаш балха опыт йола говза специалист хиннав Григорех. Эггара дукхагIа говзал эшаш дола заказаш кхоачашду цо. Республика городаштеи юрташтеи лаьрхIа аьшка-бетонни гIандаш, архитектурни деталаш, вентиляционни решеткаш, тховга лаьрхIа розеткаш хьаю цо.

Дикал лакха йолаш, хоза хул цо кийчъяь продукци. Ерригача республике из цаI ва аьшка - бетонах архитектурни балхаш кхоачашдеш. Юбилей сийна планал совгIа массехк итт хоза кийчъяь архитектурни продукци арахеца лерхI Азизов Григорий Ивановича.

Сурта тIа: тховна розетка еш ва Азизов Григорий Иванович.

М. Пашкова сурт.

ЯЛХАЙТТАНЕНА ЮКЪЕ ХЬАЛХАРА МОТТИГ

Укх тIеххьарча хана Грозненски индпошива фабрика чуйоагIача модай ателье коллективашта юкъе хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа Куриев МаIасий Мурат керте латта № 18 йолча ателье хIамаш тегарий коллектив. Укх шера из моттиг карара ца ялийтара къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба ателье хIамаш тегараш. Хьанал хьалха кхоачашду цар юбилейни шера тIаийца социалистически декхараши паччахьалкхен плани. Ассортиментах продукци арахецара биъ бетта план 20-ча апреле кхоачашйир хIамаш тегараша, планах лаьрхIачул совгIа тийгар бIаьш сомий маьха тайп-тайпарча фасонех доза барзкъаш. Укх бетта хьалхарча шин декада план а тIеххкхоачашъяьй ателье коллективо.

Ши-шегIа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра, тегача хIамашка дIабода мах лохбара дукха кердалараш балха юкъекхихьад ателье болхлоша. Хьалха дIаяхача хана хIамаш тегача хIара болхлочо ше хьайица барзкъа тийга чакхдаккхалша цу тIа болх бора. Цхьайола операцеш кхоачашъеча дукха ха йоайора цо, хIана аьлча цига новкъарленаш нийслора цун кулгаш цу операцега даьнна ца хиларца. ХIанз ателье ерригa коллектив бригадни методах болх беш я. Цхьанне цхьа операци кхоачашъю, вокхо шоллагIъяр, хIаьта дIахо кхоалагIъяр, иштта кхы дIахо а. Цу гIулакхо дика лакхъяьй къахьегама овсарле, тегача барзкъашка дIабола мах лохбаьб.

Хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашлайтара чIоагIа лоархIаме да уж миштa кхоачашду хьожаш пахадлаш тIахьожам лелабеш хилар. ХIара бригаде я барзкъаш доахари бригалири. Смена чакх ма яьлланге цу дийнахьа карагIдийннарий итогаш ю цар. Нийсденна кхоачамбоацараш дIа я хаьха сихха болх тоабергбела гIулакх дара мастеращца, хIамаш тегарашца дагабувд. Цу гIулакхо сихха уж дIалаха вIаштIехь а доалийт. Цул совгIа моллагIча хIамаш тегача болхлочоа балха тIа хьовзам нийсбелча цхьанне санна массане а новкъостал ду цунна, лоацца аьлча цаI массанена тIехьа массавар цхьаннена тIехьа яхача коммунистически принципах болх а бу.

ХIара кIиранна цкъа техминимума заняти хул ателье. Цига балха дикагIйолча опытах дувц барзкъаш доахараша. Шоаш дувцар чIоагIдеш хIамаш тегарашка практически дIахьокх из метод е опыт толашагIа хилар, цох боккха пайда боалаш хилар. Из бахьан долаш тегача хIамай дикал лакхъеннай. Укх тIеххьарча массехк шера цхьаккха моттиг нийсъеннац тийга барзкъа санхат дожаш а хинна тоаде ателье юха чудена.

Ателье коллективо айхха бувзам лоаттабу эша товараш хьахецача организацеца, аьлча Главтекстильторга коллективаца. ДIадахача шера къахьегамхоша - заказчикаша дукхагIа хоатташ хинна бос малагIа ба а ховш заявка лу коллективага цу бесах дола товараш дукхагIа хилийтара. Къахьегамхой хьашташ дизза кхоачашдара царна эшшача фасонах, моделах барзкъаш тег цига. Укх тIеххьарча хана тхо долча заказ даь, тийга барзкъа ийца дIавода цхьа саг раьза воацаш дIавахаьац, яхаш дувц пов. Куриева. Из иштта хилар хьахьокх ателье предложене книжка тIа хьежача. Яьха баркалаш итташ да.

Дуккхача къамех латт хIамаш тегарий коллектив. Цига болх беш ба эрсий, гIалгIай, украинцаш, нохчий, эрмалой, татараш, кхыча къамех бола нах. Шоайла дIа-юха новкъостал а деш, цхьа дезал санна барттайна къахьег цар. Царех дукхагIбараш болх бешехьа сайрийнарча школашка, техникумашка дешаш ба. Царех ба ни. Турлуева, Эсмурзиева, кхыбараш. Иштта къахьегача модай ателье коллективо Грозненски индпошива фабрика чуйоагIача 16 ательена юкъе вIаштIа диаалагIа хьалхара моттиг яьккхай. Цунга фабрика карара кара тела ЦIе байракх йола цхьа шу совгIа ха я. Из карара ца ялийта лерхI хIамаш тегараша дIахо йодача хана а.

Б. КОСТОЕВ.

БЕРАШТА—КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Саго эггара дикагIа еш йола тIехьале я, ший дезал хьаькъалца, нийса хьехам а телаш хьалкхебар. Мел дукха моттигаш я дикача даь-ноаной юча тIехьено сий доадаь, дикача дIехьено шоай даь-ноаной сий даькха а.

Дукха нах ба Наьсарен районе дика болх а беш, шоай дезалашта доал деш. Массане а цхьатарра кхетадаш из Iалаьмате доархIаме дола гIулакх. Цхьаболча даьша оал «ТIадувха а даа а лоаттаду шоай безам бале нах хургба хьона, аьле». Иштта кхетам бола дай гIалат бувл. Берашта дааре маларен хиларал совгIа, хIара денна, хIара сахьата хIара минута боккхагIчар теркам эш.

Дикача даси нанаси берашта хьалхашка тоам боацар дувцац. Шоайла Iымерза хул. Цхьанне ахар вокхо дIачIоагIду. Вешта аьлча, шиъне а яхар цхьа никъ болаш хул. Махулла шоай дикагIа йола оамалаш берашта гойта гIерташ хул нах безар, вокхагIчун сий дар, зIамагIчоа новкъостал дар, харц ца лувш хилар, денал долаш хилар. ТIаккха уж бераша хьаIомаду. ХIана аьлча вокхагIчо леладер, цун оамал хьаэца гIерташ хул бер. Цу морча дезала юкъе кхийна бер ший оамал йолаш, къаьстта берашта юкъе белгала хул.

Дезала юкъе цадоагIар дувцаш, сесагах а берех а леташ, веха чу а ухаш волча даь бераш во оамалаш йолаш хул. Цу морча берашта гоама хул шоай цIа а. ЦIагIа ца багIа, аре дукха езаш, улицашкара «хьаьший» лохаш хул цу морча даьй бераш.

ТIехьарча хана дукха моттигаш я тха районе даьй-ноаной теркам кIезига хиларах цар доалах баьнна шоай лоIамах кагирхой лелаш. ХIана магац царна шоай берашта доал де?

Цхьаболча даьша-ноаноша аргIа йоацаш берашта телача ахчано толхаду уж. ЗIамига долча хана денз берашта, шоашта дикагIа аьннар дайтар гIоне тийннача ахчано дог дайт цар, кхувш боагIача хана а даьшкара шоашта ахча хьадеха. Царна хац, е ха а лац мичара доагIа даьна из ахча, мишта доаккх цо из. Царна хов шоашта ахча дезилга. Сенна деза царна из ахча, фу ду цар цу ахчах?

Царна тIаккха гIаьлен, корта бохоча малара а чам хов, картех ловза Iомаду. Нагахьа санна царна ахча дала да-нана йиш йоацаш дисача, ахча доагIаргдола никъ лаха хьож уж. Лоадам боаца хIамилгаш лечкъае болалу юкхьанца, ахчах ловза Iомаду. Циггара дIадолалу кхувш боагIача кагийча наха карагIдувла во мел дола телха гIулакхаш. Иштта 27 сентябре 1966-ча шера Наьсар-Керте деша дагIача бераша Могушков Бадай Мусас, Мальсагов Хьасана Бориса, Чариев Iусмана Закречо, Евлоев Мусий Макшарипа кхы а шоашца новкъостий а болаш Назрановски перекресток йолча хьагул а душ Бакура, Ростовера уха машинаш сеца а еш, шоферашкара хIамаш, ахча хьа а доахаш лийннаб. Законах йоагIаш йола судаш яь уж хIанз набахта чубоахк. Цхьабакъда, из ца хилийта йиш йолаш хIама дар. Берригаш вурийтта шу даланза ба уж. ХIана доадаьд цар шоай ираз, малав бехке? Цу гIулакха дуккхача даькъе бехке ба цар дай, ноаной. Цхьаькха а масал доаладергда аз. Соахка Хаутиев Iаббаса Iусманеи, Куркиев Уматгире Исропилеи Орджоникидзевски техникуме деша вагIача студента тIера хIамаш яьхар. Цу гIулакха а бехке бараш дай-ноаной ба. ХIана хац царна шоай доалахьарча делала фу леладу? Цхьаболча даьша ноаноша цкъаза шоашта а на ховш во Iомабу шоай дезал. Масала базар тIа хIамаш йохка ухийт. Иштта кхыдар а дайт. Из вIалла а да мегаргдац.

Наьсарен райисполкоме болх беш я кхувш доагIача бераша деш дола харцахьара гIулакхаш дIадаха вIашагIъелла комисси. Цу комиссе дуккхача даьшта-ноаношта новкъостал даьд харцахьа даьнна бераш нийсача новкъа дахара. Цул совгIа хIара школа коллективо рейдаш ю бераша леладечунга хьожаш, массайолча юртсоветашка дезалашта а школашта а новкъостал де аьнна ехка комитеташ я. Цу комитеташта юкъебоагIа юрта совета председателаш, школа директораш, женсовета председателаш, юрта дикагIа бола активисташ. ХIаьта, вай доккхагIа дарий массане а декхар да кхувш боагIача кагирхошка во хIама ца дайтар, нийсача наькъа тIа уж бахар. Из болх вай юкъара ца хилча цхьанча комиссе е цхьанна школа хIама дергдац. Вай кхувш йоагIа тIехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра чIоагIа терко е еза вай.

М. АЛБОГАЧИЕВ,
хьехархо.

ЛЕНИНГРАД. С. М. Кирова цIерагIча оперец балетеи Театре премьера хилар композитора А. Холминова «Анна Снегина» яхача опера. Из цIи йолаш йолча Сергей Есенина поэма тIара либретто оттаьй А. Машистова.

Сурта тIа (хьалхашкахьарча плане): хьаьрхо — артист В. Малышев, Сергей, къона поэт — РСФСР заслуженни артист В. Кравцов.

П. Федотова сурт.

ТАСС фотохроника.

СОВХОЗА КХАЙ ТIАРА КОРАДАЬ ТАМАШНЕ ХIАМА

Донбассерча «Амвросиевский» яхача совхоза кхашкара гув техкаб донецкий харьковски археологаша. Кхо эзар совгIа шу хьалхагIа, срубни культура йолча хана баьхача наха дIаделлача диъ дакъан тIехкаш корадаьй цигара. ДIаьхлаь Iо а ца дохкаш, каг а деш дIадийхка хиннад уж дерригa декъий, хIаьта цхьадараш цIе басар тIа а хьерцаш дехкад.

Iалаьмате боккха хIама цIендара низ-болаш дийрхIача цу-шрача замагIа баьхача наха цIе басар, хIаьта дегIамаш хьерча а деш уж декъий дIадехка хиларо тешал ду цхьаькха хIаманна: цу хана нах тешаш хиннаб венначул тIехьагIа лаьттан керахь а а ше валехьа наьна керахь иллача тайпара алла веза саг яхача дешах.

УрагIеи пхорагIеи шувнаш даьха а уж шувнаш доацаш а тайп-тайпарча форме топпара пхьегIаш а кораяьй цу декъашта юхера. Керттера каш кхертIой яьшка чу иллад, зIиллаех долча тIойх хьаяь хиннай из яьшка. ХIаьта вожаш моллагIча кIоагашка хиннад.

Из гув хоарна а беш тохкам беча хана цигара иштта кораяьй караIомальча хьайбай, къаьстта аьлча, шарчеи устагIийи тIехкаш. Лаьттанцарча балха хьакъехьара бокъонца теша йиш йола лераш кораяьц. Приазовье, къаьстта а цун малхбоалехьарча районашка хьайбаш деладелга тIех хиннад лаьттанца хьегача къил. Из краера Iаламан хьалаш баьханце хинна хила деза — хьайбаш доажале шортта даьгIенаш хилар.

(АПН).

ХIАРА ВОРХI МИНУТАХ—КВАРТИРА

ХIанз Ленинградера нах чубаха цIенош, тIемо итташ эзараш цIенош хIалаклаьлале а, революци хилалехьа хиннарел шозза дукхагIа да. ХIанз хIара ворхI минутах хьалъю керда квартира, хIаьта цхьатарра къаьнарча дIанешта ремонт а ю.

Укх шера ленинградцашка кхоачаргья 28 керда школа, 27 берий беш яслеш. Ленинграда центре хьелларгья йиъ эзар моттиг йола зал — укхаза концерташ увттадергда, кинофильмаш хьувкхаргда. Цул совгIа города йистошка хIаране чу 1250 моттиг а йолаш шиъ керда кинотеатр хьалдергда.

Спорт езарашта хIанз хьалъю ворхI эзар сага лаьрхIа, къайла спортивни арена, хIаьта хьалъеш я 25000 эзар саг чухошаргвола йоккха арена а.

Йиъ керда поликлиника, больницай дарбан корпусаш, «Советская» яхача 20 этаж йолча гостиница хьалхара аргIа, модай ЦIа — цу тайпара да Нева тIа хьалду цхьадола доккхий цIенош.

(АПН).

Радио - жа Iуй гIонча

Лоамашкарча даьгIенаштеи «Доккхача лаьттанеи» юкъе тешшаме бувзам хулийт походни радиотелефонаша. Приссыкулье эггара хьалха радиотелефонаш лелае баьнараш жа кхоабаш йолча Ленина цIерагIча колхоза членаш ба. Цу боахама конторе оттаьча аппаратои жа Iушка кара дIаеннача радиотелефонашеи йиш хилийтаэ колхоза кулгалхойи специалисташи ерригача жа Iуй бригалашца бувза. Дийнахьа моллагIча хана а жа Iуга йиш я колхоза правленеца къамаьл де, специалист даьгIенашка дIахьеха, эшшаш йола консультаци хьаэца, кхоана хаоттам мишта хургба ха.

Ленина цIерагIча колхозагара хьокхам а эцаш, жа Iуй радиотелефонаш лелае даьннад Киргизе лоамий даькъера кхыдола боахамаш а.

(АПН).

ТЕХАС... АФИНАШКА

Массанена а дика ховш да фашизм ахар фуй. Империализмо кхелла фашизм Iалаьмате доккхийн уизареи зуламаш даь а хIанз деш а я. Дукхача халкъашта шоашта тIаьттача доакъазалца Iайзал цун оакхарал. Гитлеровцаша баьккхача новкъа йодача США военщинас доккха Iазап тIатессад Вьетнама турпалерча патриоташта. 1944-ча шера декабрь бетта английски империализмо атакеш йир Греце халкъа. Танкаши самолеташи тIа а лаьхкъ, цар низаца цо тоIабир Духьале яра болам, реакционни режимага дIалелар мехкара Iаьлал.

1941-ча шера Грецена тIехь шоай Iоткъам оттабир американски империалисташа. Трумэна доктрина яхар хьа а хьоарчаяь. Набахтенаш, наха низаш деш; нах тоIабеш йола отрядаш, Макрониcоси Юраи яха концентрационни лагераш — из дар цу доктрина тха халкъа тIаденар.

Кхы цхьаькха а 1967-ча шера кепехьара фашизм... Океанал дехьара НАТО хьарсамех хьачуенай из Грецене. Вешта, ше маларра аьлча, цхьаккха а керда хIама денадац цо-м. Ший хана Гитлера леладаьр да хIанз цо леладер а. Американски Техасера яьннача гангстерски опытаца йIаьхегIа хинна хила-м мег из.

Апрель бетта 21-гIа ди хьахулача бус Iаьлал дIалаьнача афински военни хунта даь дерригa зуламаш хIанз а лайза даьнналац. Цхьабакъда, аз кертагIдоакихаргда мелла чIоагIа цензура йоллашехьа а наха гучадаьнна кхоъ бакъдар.

ЭЛАС Духьале яра эскара кулгалхой хиннарех цхьанне, Панайотис Эллиса кхоаччара гаргарча нахага ховш баьбар, байна нах Iобехкача метте дIа а даха, шоай гаргарча сагадакъа нигара дIадахьа йиш я шуга, аьнна. Официальни документага дилдача, велла кIалхара вала венача хана даьча довнах дог а лоацаш гера кхийттадар цу сага. ТIера къайла а болаш кIий бар гаргарча нахага дIабеннар. Из кIий баста а баьста, царна бIаргадайра дог лоацаш кхийттача герзах а ца деш, палачаша йийттача чхьоинкарех Панайотис Эллис венна хилар. Цхьанна сага а вовза хала долаш, селла ийрча йоаккхаш йохаяьяр мискинга керта тути. Фашистски оакхарал дийнадар деце, кхы фуд из?

Цхьаькха бакъдар. «Центра Союз» яхача парте кулгалхо Андреас Папандреу лаца аьнна, фашисталла баьнна молодчикаш цунна наIарга баьхкача хана, цивилизованни мехка из лечча тайпара, гургал теха хоам а ца беш, наIараш каг а яь чубаьлар уж. Велла кIалхарвала хьежав Папандреу. ТIаккха вокхар тIабеттабенна цун воI хьа а лаьца, тIехьа цIогIа техад, нагахьа санна да кара ца воагIе шоаш из бер дуврга, аьнна. ВоI везаро кхы мел дар тIехьашка а тетта; каранахав из. Иштта американски империалисташа Европе хьачуенача гангстерски приемий новкъосталца лаьцар, Андреас Папандреу.

ЭРЭ лидер Канеллопулос лаца баьхкача хана цо аьнад ше премьер-министр а ва, ше волча бийсана баьхкараш шийна малагIча... «революце» викалаш ба а хац, хIаьта цу духьа ше царна тIехьаваьнна дIа а гIоргвац, аьнна.

— МегаьI хIаьта, аьннад отряда тIавилла хиннача эпсаро. Тхо хьона тIехьа доагIаргда.

Цхьабакъда, Канеллопулос хIа аьнна ший цIен ниI а хоадаяь дIаправоаллашехьа а, тIакхийттача теннача шин къонахчо энжи кулгаш а теха, баламашка гIолла хьа а лаьца, лоставаь. гали санна, грузовика дIатIакхессав из.

Премьер-министр а волаш, аьттехьарчар лидерна а уж иштта энжи, тийша болх лелабеш хилча, демократически дог уйла долаш болча граждананашта, прогрессивни деятелашта цар ца деш ду лусаргда!

Нацисташа лелабаьча накъа тIа а яьнна, лийцача политически деятелашкара хунтас дIадех шоаш «мутIахьа ба», аьнна, пар дIакхайкаделга, нагахьа санна оаш из дойя дIахецаргда шо, йоах. Монархо-фашистски диктатурана духьала цхьаккха а хIама дергдац оаха, аьнна, йоазонца паргара дош даккха гIерт. Ховш махиллара цхьанна хIамах а эхь ца хетарца белгалбоалаш ба бандиташ.

Лийцача наьха цIераш дIайовзийтаи Iаьлало. Лийца карабахараш, дуккха вIашгIбетташ тоабаш а еш Юра яхача гIайрен тIа дIаухийт. ХIаьта шига а кхыча гIайренаш тIа а бахийтар саббаре. Iалаьмате доккха Iазап а оза бов безилга да. Юра тIа вахийтав ЭДА яхача партегара парламента депутат вола гIорваьнна правовед Илиас Илиу.

ООН-а Генеральни секретарь У Тана баьча хоаттама жоп а луш, хунта къарлора, цар вахара кхерам болаш хIама дац лийцараштa, яхаш. Уж оапаш ба! Боккха кхерам тIалатт лийцача берригача патриотий вахара: Манолис Глезоса а, Илиуна а, Киркоса а, Андреас Папандреуна а... Кховчам ба Панайотис Эллиса даьр дагалаьнача.

Цхьабакъда, дажалашта цIаккха а мутIахьа хиннадац гречески халкъ. Иштта мара, хIанз а хургдац из царна мутIахьа. Дерригача прогрессивни адзмий дог-уйла а гIо-новкъостал а гречески халкъагахьа да.

Напсалис КЛИСОВИТИС,
грачески журналист.
(АПН).

Афинаш, май.

ВАХАШ ДУКХА ХА ЯККХАР

Сага вахар дIаьхдаларо хьахьокх эггара а тайп - тайпара долча социальни хьалашеи бахьанашеи еш йола влияни. Цо иштта тешал ду бIаргчача общества наьха унахцIено миштай довзийтара а.

«Саго вахаш юккъера йоаккхаш йола ха лерхI цхьан хана баьча наха юккъера йоаккхаш йола ха, нагахьа санна цу наха шоаш бахаш йоаккхача ерригача хана уж цхьан хана чура вокх хана чу бовлаш, цар балар къаьст-къаьста ханаш йолча наьха группай бахача наьха карарча боарамах балара нийса хуле». Иштта яздаьд ЦСУ справочника тIа.

Саго вахаш йоаккха юкъера ха иштта лоархIаргйолаш тIаийцай дунен халкъашта юкъерча статистически практикеи вахара страховании ечеи.

Революци хилалехьа Россе саго вахаш йоаккха ха чIоагIа лоаца яр. Эггара хьалха из проблема Iомайир цIи хезача математико В. Я. Буняковске 100 шу хьалха. Цо даьча лоархIамех, 1862 шера маIача наха бахаш юккъера йоаккха ха 30,9 шу хиннaд, кхалнаха — 32,5 шу.

1897 шера эггара хьалха хилар Россе бахача наьха перепись. Цу переписа даннеехи текущи статистика хоамехи лаьца уйла а яь гIорваьнна волча эрсий демографа С. А. Новосельске 1916 шера лоархIамаш даьчул тIехьагIа 1896—1897 шерашта е цифраш йоалайир: маIа нах 31,4 ,кхалнах 33,4 шера бах.

Шин Iилмахочо йоалаяь сведенеш вIаши нийсъяро хьахьокх: 35 шу совгIа йолча хана саго вахаш йоаккхача хана хьакъе цхьаккха прогресс хинна ца хилар.

Цул тIехьагIа 12 шу даьлча лоархIам бир С. А. Новосельске Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилча В. В. Паевскена цхьана 1926 шера хинна бахача наьха переписа материалий ларда тIа. Саго вахаш юккъера йоаккха ха из ха тIакхоачаш дикка йIаьхъеннай. МаIача наьха яр 41,9 шерага кхоачаш, кхалнаьха яр 46,8 шерага кхоачаш, вешта аьлча маIача наха йоаккха ха 10,5 шуи кхалнаха йоаккха ха 13,4 шуи йIаьхъеннай. Цу тайппара, маIача нахеи кхалнахеи юккъера йоаккха ха 44 шу хилар.

ТIехьа тIаденача 12 шера из цифра лакхлуш хиннай. 1938—1939 шерашка 47 шерага а кхаьчар. Цхьабакъда къаьстта лакхъелар из ха Сийлахь - боккха Даьхен тIом чакхбаьниачул тIехьагIа. 1954—1955 шерашка СССР-е саго вахаш юккъера йоаккха ха 64 шерага кхоачаш лакхъелар, 1957—1958 шерашка — 68, хIаьта 1964—1965 шерашка — 70 шерага кхаьчар из. ХIанз укх сахьата шозза совгIа я из ха Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хиллалехьа хинначул.

Нагахьа санна саго вахаш йоаккхача хана хьакъехьа Россе дерригача европейски мехкел тIехьайиса хиннаяле, хIанз Итале, Австре-Венгре, Финлянде йоаккхачул дукхагIа ха йоаккхаш бах маIа нах Советски Союзе, хIаьта кхалнах — Англе, США, Бельге, ФРГ, Японе, Австрале, итташ долча кхыча мехкашка йоаккхачул дукхагIа ха йоаккхаш бах.

Саго вахаш йоаккха ха иштта йIаьхъялар Октябро даьча доккхийча хIамаша даь гIулакх да!

Доккха хIама даьд саго вахаш йоаккха ха йIаьхъяра советски наьха унахцIено лораяро. Дерригача дунен тIа болча лорех дикьлагIа дакъа лораш ба вай мехка, вай планета тIа бахача нахах дийтталагIа дакъа мара СССР-е бахача наха ца лоацашехьа а.

Из долла хIама бахьан долаш вай мехка дикка лохденнад бераш довлга. 50 шера 10-зза лохденнад из, дунен тIарча дуккхача паччахьалкхенашка долчул хIанз лохагIа а да.

Цхьабакъда советски саго йоаккхаш йола ха лакхъеннаяц иштта бераш кIезига довш хиларах. Ераш я из вывод бакъеш йола цифраш:

Шера, 1000 саго лаьрхIа байнача наьха дукхал

Ханий группаш	1938—1939 шераш	1964—1965 шераш
0—4 шу	75,8	7,2
5—9	5,5	0,8
10—14	2,6	0,6
15—19	3,4	1,0
20—24	4,4	1,6
25—29	4,7	2,0
30—34	5,4	2,5
35—39	6,8	3,1
40—44	8,1	3,8
45—49	10,2	5,0
50—54	13,8	7,8
55—59	17,1	10,8
60—64	24,5	17,2
65—69	35,1	24,4
70 а дукхагIа а	78,9	64,2

Кагийбараш бовра чотах дIаьхлу сага вахар яха дикка пьржа йола уйла харцхилар дика гойташ хьахьокх таблицо. Вайна гу саг валара коэффициенташ 1938—1965 шерашка хIара ханий группе лохъялар. Масала, 15—19 шу долча наьха группе 3-зза̀нел тIех лохденнад саг валар. 30—34 шераш долча наьха группе 2-зза̀нел дукхагIа, иштта тIахо а (дизза кхеталеш да саго ха бера ханал тIехъяьнна лакх ме ду нах бовлга кIезигагIа хулаш хилар).

Массе а ханашкара нах бовлга кIезигдалар советски халкъа вахара материальни хьал - торо тоалдар, унахцIено лораелга дика хилар, къахьегамхой балхеи бытеи хьалаш тоаталар да.

Масала, хьаэцаргда вай саг унахцIена хилара кеттера дола хIама—кхача. Советски Союзе халланза лакхлу дика продукташ йоахилга, уж бахача наьха сага сих лаьрхIа дукхагIа юалга.

СССР-е халланза тоалу нах чубахача цIеношкара хьалаш. Бахача нахах дикка доккха дакъа хIанз паргIатарча, дикача квартирашка дах, газ, электричество, центральни отоплени, водопровод йолаш. Бхеталеш мадий чуIеш йола моттиг дика хилча сага дегIа унахцIено дикагIа хулга. КIезига лоархIам болаш дац вай мехка къавелча сатийна, дуачохи дувхачохи кхоачамболаш вахар хилар а.

Саго вахаш юкъера йоакиха ха йIаьхъе йиш йий? Сона хетаргахьа, йиш я. эггара хьалхарча аргIана маIача нахеи кхалнахеи бахаш йоаккха ха дукхагIа - кIезигагIа хилар лоацлара чотах а йIаьхъеш. ХIана из ха 8 шу юкъайолаш я, Фул цун бахьан? Хьалхехьа а даьча тохкамаша хьахьехкад, масала, цхьаболча маIача наха чIоагIа дукха гIаьлозаш хилар, хIаьта цкъаза ца доагIаш корта бохо малар молаш хилар. Лоацца аьлча, цу наха шоаш зе ду шоай организмана, хIаьта цул совгIа менна вехача сага атта зулам а доал.

1959 шера хиннача переписа данеех, вай мехка 100 шу совгIа ха йолаш 21708 саг вар. царех 5432 маIа саги 16276 кхалсаги. Дукха ха йола нах эггара дукхагIа Грузеи Азербайджанеи ба, бакъда мехка дуккхача кхыча районашка, городашка, юрташка а ба уж. 100 эзар сага лаьрхIа иштта дукха баха нах кхоач республикашка: Эстоне — 1, Латве — 3, Молдаве — 6, Украине —6, РСФСР-еи, Туркменеи—8, Узбекистанеи Казахски ССР-еи —10, Киргизеи Таджикистанеи — 11, Белорусе — 13, Литве — 17, Армене —33, Грузе — 51, Азербайджане— 84. Азербайджане, Барзаву яхача юрта вах вай планета тIарча нахах эггара а вокхагIа вола саг 161 шу дола Ширалли - баба Муслимов. Цу республике вах Ширин Гасан оглы Гасанов, Цун 150 шу даьннад. бакъда Гасанов хIанз а беша болх беш ва.

Советски общества я хIара саго вахаш йоаккха ха кхы а лакхъяра мел эша торонаш.

СССР-е саго вахаш юккъера йоаккха ха.

Шераш		
1862	1896—1897	1926—1927
31,7	32,4	44

Шераш	
1938—1939	1954—1955
47	64

Шераш	
1957—1958	1964—1965
68	70

ТIАЙИЦА ДЕКХАР—ИЗ ДОХАРГДОАЦА САГА ДОШ

Боахама чIоагIа а дукха а тайп-тайпара доакъош долащ а я МалгIабика района «Кавказ» яха колхоз. Цун территоре тIа массанахьа а гуш да хоза яз а даь хьалтеха доахка колхозо тIайица социалистически декхараш.

ХIара бригада кхашкарча стане, хIара ферме, мастерске, конторе — массанахьа а хьалтеха доахк укх 1967-ча, юбилейни шера колхозхоша тIайица социалистически декхараш. ТIайица декхараш иштта довзаш хиларо дукхагIа оарцагIбоах колхозхой уж кхоачашдара. Из хинна а Iац. Тха къамаьлаш хилар дукхача колхозхошца, царех хIаранеца дика довзаш да укх шера ший фу де деза, ше сенга дIакхача веза.

Ка бола ялаташ а, гидуаргаш а, хьажкIа а, кхыйола культураш а хьувкъаяр дукха къовсам лоаттабеш бола кхашкара къахьегамхой а, жа ларгара чуйнна кийчо еш боахка жа Iуй а бита колхоза шурий-товарни фермера гIулакхаш миштад хьажа лаьрхIар оаха, хIана аьлча, цу боахаме а республикерча кхыча колхозашкеи совхозашкеи а эггара тIехьадисарех да хIанз укх сахьате шура йоаккхилгеи из паччахьалкхенга йоккхилгеи.

1966-ча шера 1-гIа май хьаотташ 720 тонн шура яьккхаяр МалгIабика районе, хIаьта укх шера из ха хьаэттача хана яьккха шура 687 тонн мара яц, вешта аьлча соахка яьккхачох 95 процент. Юккъера лаьрхIача цхьан кхоабача Iатто 1966-ча шера хьалхарча биъ бетта енна шура 443 килограмм яр, хIаьта укх шера еннар — 414 килограмм, е соахкарчул 29 килограмм кIезигагIа. Соахка 121 килограмм яьккха хиннача метте, укх шера апрель бетта цхьан Iаттагара яьккха шура а 108 килограмм мара яц.

Района кхыча боахамашкарчул кIезиг - дукха дикагIа лел шура йоаккхилга «Кавказ» яхача колхозе. Цига соахкарчул 35 тонн дукхагIа шура яьккхай укх шера хьалхарча биъ бетта, цхьабакъда, цу боарамо Iалашдац Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дузача денга шура кийчъяра план кхоачашъяра хьакъехьа тIайица декхараш кхоачашхулга.

«Кавказ» яхача колхоза кхаь фермах хIаране декхар тIайицад беттача хIара Iаттагара 1780 килограмм шура яккха, аьлла.

Биъ бутт совгIа ха дIаяьннай, ах шера паччахьалкхенга йохка еза шура планах 490 тонн йолча метте, ехкар алхха 352 тонн мара яц, вешта аьлча 72 процент. Даьча лоархIамех гуш да, шера план ханал ши бутт хьалха, 7-ча ноябре кхоачашъе эзилга, хьалхарча ах шера план 1-ча июне кхоачашъяь хила эзилга, кхыча бесса аьлча, хIара денна 7 тонн гаргга шура йохка еза, хIаьта бокъенца йохкаш яр 4 тоннал кIеззига дукхагIа мара яц. Эггара дукхагIа доахана шура яла еза ха ер йоллашехьа а, колхоза кхаь фермах цхьанна ферме а шура тIатохаш яц доаханна.

Масала, № 1 йолча ферме 7-ча мае 1316 килограмм шура яьккхача метте, 10-ча мае яьккхар 1300 килограмм мара хиланзар. ХIаьта № 2 йолча ферме 7-ча мае 2136 килограмм, 10-ча мае — 2126 килограмм. № 3 йолча ферме: 7-ча мае —1149 килограмм, 10-ча мае — 1144 килограмм. Цу кхаь дийнахьа 31 килограмм чухнахьа яьлар дийнахь-бус фермаша йоаккха шура. Иштта чухнахьа ца а ювлаш, денна тIаеттаяла еза доахана лу шура.

Бригадир нов. Кривоносов Петр Григорьевич волча шурий - товарни ферме 10-ча мае юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 7 килограмм шура яьккхар, хIаьта бригадир Шалений Михаил Григорьевич волча № 2 йолча ферме — 8,2 килограмм. Иштта, цу дийнахьарча хьокхамех лов. Шалене кулгалду бригада котъьлар.

ХIанз вахаро ше дIадех баьча балха денна итогаш елга, котало яьккхар белгалвоаккхилга, тIехьабусараш хьалха баьнараштa тIехьакхебелга.

Цу хьакъехьа хьокхам лу укх масалаша. Шурий-товарни ферме лоярkaша Жирютина Галинаси Магомадоваси укх хьалхарча биъ бетта 501—537 килограмм шура яьккхай, хIаьта цу фермерча хьалха латтача доярkaша Битербаева Анисатеи Глущенкова Тамареи 947 — 919 килограмм яьккхай. Йоккха юкъ йоал хьалхарча шин доаркаи тIехьарча шин доаркаи яьккхача шурийна юкъе.

ШоллагIча шурий-товарни ферме доярка Дзесова Марета ше деттача доахах хIара Iаттагара биъ бетта 458 килограмм шура яьккхай, хIаьта отделене дикагIа йолча доярка Флудкова Варварас—847 килограмм. Иштта да гIулакхаш № 3 йолча ферме а. Цига хьалха латт доярка А. Хадисова, тIехьаюс — доярка П. Дебирова.

Хьалхарчеи кхоалагIчеи фермашкарчул доахан дукхагIа да № 2 йолча ферме, укхаза болх дукхагIа а халагIа а ба, хIаьта а цу ферме дукхагIа я хIара Iаттагара йоаккха шура.

Сийнача даьгIенашка доахан арадаьлча республика дукхача боахамашка хьаьнагIа хиннай йоаккхаш йола шура. Масала, «Шалинский» совхоза фермашка 25-ча апрелал хьалхагIа яьха шура 3,5 — 3,6 процент хьоанал йолаш я, хIаьта 25-ча апрелал тIехьагIа йоаккха шура 3,8—3,9 процент хьоанал йолаш я. Цу тайпара масалаш кхыча боахамашка а кIезига дац, цхьабакъда. «Кавказ» яхача совхозе шурий хьоанал массаза а базисничул лохегIа латт, 3,4—3,6 процентал кхы хьаллакхлуш яц из.

Нагахьа санна тIехьаюса доярkaш хьалха латтараштa дIатIехьа а кхебойя, шурий хьоанал сов а йоаккхе, боахама чурча гIулакхашта йоаю шура кIезигагIа а хулийте, тIаккха шурий-товарни фермашка торо хургья шура яккхареи паччахьалкхенга йохкареи план 7-ча ноябрга кхоачашъе а доккхача цIейла сийленца накъаяха а.

Х. МАХИТАРОВ,
Юрта боахама министерства заготовкай отдела начальник.

ШЕКАРА СВЕКЛА НИЙЛХЪЮ

ХIАРА ШЕРА боккха пайда боал шекара свекла кхеярах Шаьла района «Шалинский» яхача дукха шурий совхоза. Масала, дIадахача шера из маьхера культура йохкарах 14 эзар сом пайда хилар боахама. Цу шера къаьстта дика хьувкъайир шекара свекла укх совхоза кхоалагIча отделене. Планах лаьрхIар 180 центнер мара йоацача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 225 центнер свекла яьккхар цар.

Из бахьан долаш укх юбилейни шера кхы а дукхагIа дIайийнай отделене къахьегамхоша шекара свекла. Еррига дIайийнача шекара свеклас бIаь гектар дIалоац. Дика кийчдаьдар механизатораша лаьтта. Из культура дIае аьхача кхашка кхоачам хиллал органически, минеральни удобренеш тайсар, чудолийташ хий диллар. Дика шаьрдаьча лаьтта дIайийра механизатораша свекла. Из культура дIаювча къаьстта дика толамаш даьхар механизатора Сакаев Германа.

Цхьатарра дика тIаяьннай шекара свекла цо дIайийнача участкашка.

Отделене къахьегамхой из культура дIайийна баьнна шоллагIа бутт ба. ЧIоагIа дог гIоздоаккх цхьатарра тIаьлнначa шекара свеклана юкъе гуш цхьаккха а тайпара оасара баьцаш ца хиларо. Зехьа дайнадац механизатораша лаьттанна даь гIулакх, гIулакхах дог лазаш цар хьийга къа.

Дукха ха йоацаш дийлхача дегIо чIоагIа новкъостал дир свеклана цхьатарра хьатIаяла. Цхьаккха а мугIа бац еррига шекара свекла дIайийнача плантацешка цхьаццашишша листал хьахиланза баьцовгIа йолаш.

ХIанз шекара свекла нийлхъе еза ха тIакхаьчай. Из дика кхетаду отделене къахьегамхоша. Сахилалехьа кхашка арабоал уж. Чеккка участкаш дIайийкъар болхлошта бригада учетчик волча нов. Абдулазимова.

Ер нислагIа шу да Тавлаханов Салмана свекла кхею. ТIаяьнна шекара свекла цхьайолча моттигашкара нилхо яле а листа йолчара цхьацца баьцовгIа мара ца юташ нийлхъю цо свекла. Из геттара нийса а да. Нагахьа санна юртбоахама зенерча садоахкача хIамашеи лазарашеи шекара свекла листалгаш толхализа яле, цхьанна мара баьцовгIа ца юташ нийлхъе еза шекара свекла, хIана аьлча, уж шишша цхьана хилча дегIаяра чIоагIа новкъарле ю цар.

Боккхача лоархIаме да укх отделене къахьегам Iалаьмате дика вIаштIехьбаккхар. Иштта ийс шера шекара свекла кхеяра говзал дика караерзаяьча Тавлаханов Салмана участкана уллув ши участок енний шекара свекла кхее укх шера мара ца баьхкача Закаева Розайнеи Сабутанова Манижайнеи. Цу тайпара участкаш йийкъай кхы мел болча шекара свекла кхеераштa а. Из боккхача лоархIаме да, хIана аьлча, укх шера хьалхара шекара свекла кхее баьхкарий йиш хургья шоашта ца ховр из говзал дика караерзаяьраша хатта.

Шекара свекла нийлхъяра агротехнически ха 7—8 ди да, хIаьта нагахьа санна из мероприяти балха юкъейоалаяра тIехьайоале, шекара свекла хьувкъам дикка дохбала тарлу. Агротехнически бокъонашка диллача уж балхаш де деза дIайийнача шекара свеклана листалгаш теххача хана. Шеко йоацаш ала йиш я шекара свеклана дика гIулакх дарах укх отделене къахьегамхоша из культура дика хьувкъаергйолга.

П. НОВАКОВ,
агроном.

БIУБЕННА

Укх шера бIаьсти тIехьаяьннаяле а тха совхоза кхаш леладераша сихеи дикеи чакхдаьхар бIаьстан кхашкара балхаш.

Планах хIара гектара тIара чуэца лерхIар пхийтта центнер мара йоацача 16,5 центнер ка бола культураш чуэца дош леннад кхаш леладераша. Уж сийлахь декхараш кхоачашдара тешшаме лард еллай къахьегамхоша.

ХIанзе дIайийна яьннай тха совхозе планах дIае лийрхIа культураш. Цул совгIа, планах йоагIачул совгIа ши бIаь гектара тIа дIайийнай доакъара культураш. Еррига а бIаьстан юхье юв культураш дIайийнай 2650 гектара тIа. Боккхача лоархIаме да еррига а юртбоахама культураш дика кийчдаьча лаьтта кондициони долча фунца еррига агротехника бокъонаш кхоачаш а еш дIайийна хилар. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья тIайицача декхарашка хьежжа уж культураш дика хьувкъае.

БIаьстан юхье юв культураш дIаювча, хIаьта хIанз царна гIулакх деча лакхара къахьегама толамаш доахаш къахьегаш хьабоагIа тха дикагIа бола механизатораш Тутаев Ювсап, Хамидов Рамзан, Шатуев Мовлад, Кагаев Ваха, Усаев Iумар, кхыбараш. МоллагIа а шоаш тIайица болх ханал хьалха а дика а кхоачашбу цар. ДIадахача шерарчул дикагIа хьувкъаде лерхI оаха гураха 2358 гектара тIа дIадийна ялат а. Цу даькъе 460 гектара тIа мукх дIабийнаб мошача доакъара лаьрхIа. Гурахьа дув ялат дика хьувкъадерг хиларах тешам болийташ гIулакх даьд цу культураштa дIаелехьа. Дерригача лаьтта 362 тонн минеральни удобренеш тайсар хIара гектара тIа 2,5—3 центнер а кхоачийташ: цу даькъе суперфосфат — эзар гектара тIа, аммиачни селитра — кхо бIаь гектара тIа. Цул совгIа, бIаьстан юххье хIара гектара тIа цаI ах—шиъ центнер а кхоачийташ аммиачни селитраца подкормка йир йиъ бIаь гектар долча лаьтта.

Цхьатарра дика тIаьннача цу культураштa гIулакх деш ба хIанз кхаш леладераш. ХIанзле цхьа эзари кхо бIаьи гектар совгIа долча кхашка макхаш даьхад. ХIаьта, „укх деношка дIадолалаьд эггара хьалхара кхай дIоаххала культивации яра балхаш. Цул совгIа эзар гектара тIа дIадийнача гурахьа дувча ялата оасара баьцаш тIа ца ялийтара гербицидашца обработка еш ба кхаш леладераш. Цу хьакъехьа дика къахьийгад юртбоахама авиаце новкъосталца. ХIанзле цу еррига майдан тIа обработка яь баьннаб.

Дика гIулакх даьд комсаш лелаераша 154 гектара тIарча къонача комсий бешамашта а. Боккха теркам тIабахийтар цар еррига комсаш ший ханнахьа мукъаяхара. Цул совгIа 36 гектара тIара комсаш планах лийрхIача тайпара хIанзле яьIаяьннай, комсий бешамаш лелаераш комсий мугIараштa юкъерча йовкъашта обработка еш ба, хIаьта цунна нийсса мугIараштa оасар а ду. Комсаши баьцадаараши дикагIа хьувкъае йиш хулийтаргья комсий а баьцадаарий а бешамаштa кхоачам хиллал хий диллaро. ХIанзле ткъаь итт гектар йолча къонача комсий бешамаштеи кхо гектар баьцадаараштеи хий техаl. Укх деношка дIадоладергда комсаштa опрыскивани яра балхаш.

Дика къахьийгад укх юбилейни шера сомий бешамаш лелаераша а. БIаьстан юххье еррига гаьнаштa опрыскивани йир, цул совгIа, обработка яьй гаьнаштa юкъерча йовкъаштa, еррига гаьнаштa гоннахьара лаьтта аьхад.

КхойтталагIча мае доладелар тхо суданка хьакха. ХIанзе а доакъара база чIоагIъяра боккхача лоархIаме да суданка а кхыйола баьцаш а хьакха ший къаьстта бригада вIашагIйоллар. Йол хьакха доладелча денз цхьаккха а балха юкъера ца йоалаш болх беш я ворхI тIехьатесса сеялка.

ХIанзе а кийчо еш ба механизатораш уборочни техника кийчъяра. Еррига жаткаш тоаяь а яьнна кийчоп линейка тIа оттаяьй. Цул совгIа, совхоза доалахьарча йийтта комбайнах нийс тоаяь яьннай. ХIаьта, йнса йиъ комбайн запчастеш ца хиларах тоае йиш йоацаш латт. Цхьаннахьара а корайоагIаш яц аккомуляторaш.

Кхашка болх беш болча къахьегамхой чIоагIа йоакхо ю оаха. Царна салаIара, кхылола хьалаш вIаштIехьдаьхад.

А. ШАПОШНИКОВ,
Надтеречни района «Верхне-Наурский» яхача совхоза керттера агроном.

Итт шу да Халиев Махьмуд Ермоловски хьун - промышленни боахаме токаралла къахьегаш вола. ТIехдика кхоачашду цо шоферий - механизаторий моллагIа заказ. Лакха лоаттаю коммунистически къахьегама ударника сийлен цIи. Еха оатхал тоальр Махьмуд хилча майрра наькъа болх водителаш.

Ший опыт шерра дIайрвзийт токара къонабараштa. Цунца Iомавенна ва Ю. Цуев, З. Асламбеков, С. Закриев, дуккха кхыбараш а.

Сурта тIа: токарь М. Халиев.

Я. Цуева сурти тексти.

ХЬУВКЪАМ ЛАКХБУ

Лоацнача ханеи дикеи дIайийна баьннаб бIаьстан юхье юв культураш Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза кхаш леладераш.

ХIанз кхаш леладераштa хьалхашка латта декхараш чIоагIа бехктокхаме да. БIубенна тIайица декхараш кхоачашдара дерригa низаш оврцагIаьха къахьегаш ба механизатораш.

Колхозе дерригa ирригационни кийчдаь лаьтта 1060 гектар да. ХIаьта ший ханнахьа цу дерригача лаьтта чудуийташ хий теха а баьнна хIанз бIаьстан юххье дIайийна культураш тIаяьнначул тIехьагIа, вегетационни хьисапе хий тохаш латт дерригача кхашка. Иштта, дIайийна культураш дика хьувкъаяра аьттув баргба 360 гектар кIина, 120 гектар люцернана, 20 гектар баьцадаараштa, кхыйолча культураштa вегетационни хьисапе хий тохарах.

Хий тохача къаьстта дика болх беш хьабоагIа ДДН-45 яхача установкаш тIа болх бу Величко Василий, Москаленко Иван. Шоай сменни норма кхо гектар мара йоацача, царех хIаране дийнахьи буси йиъ-пхиъ гектара тIа хий тох. Цул совгIа 200 гектара тIа ялата лаьрхIа дIайийнача хьажкIана, 104 гектара тIа йийнача гидуаргаштa, 181 гектар харбазаштa, кхыйолча культураштa культивации яь баьннаб колхозе. Кхаш леладераш хIанз доакъара лаьрхIа ши бIаь гектара тIа дIайийнача хьажкIана культиваци еш ба. Уж балхаш массехк дийнахьа чакхдаргда. Колхоза кхаш леладераша дош деннад юртбоахама культураш хьувкъаяра Октябра сийна шоаш тIайица декхараш толамца кхоачашде.

А. ГАБУЕВ.

Ялата — дика гIулакх

«Красноармейский» совхоза механизаторашеи къахьегамхошеи укх юбилейни шера — Советий Iаьдала 50 шу дузача шера лаьттанцареи хьайбайи продукташ яхара доккхий декхараш тIайицад. Шоаш денна дош гIулакхаца кхоачашдеш ба уж хIанз. БIаьстанара культураш, бIаьсти тIехьаяьнна енайоллашехьа а, оттаяьча ханашкеи дикеи дIайийна яьхар — шекара свекла 680 гектар, гидуаргаш — 275, хьажкIаш — 1441 гектар шоай ханнахьа а дика а дIайийра. Масала, шекара свекла планах 9 дийнахьа дIае йоагIача метта 7 дийнахьа, гидуаргаш 2 дийнахьа, хьажкIаш май бутт тIакхоачаш дIайийна яьхар. Белгалдаккха деза, лаьттанца йоагIаш йола температура йоацацашехьа, 15 апреле дIае йолайир оаха хьажкIаш, хIана аьлча эттача хаоттамах аьха ула лаьтта чIоагIа докъалора. Цу тIехьа тхо гIалат а даланзар. ЦхьоалагIча отделене тхо хьажкIаш тIеххьарча гектараш тIа дIаювш доахкача хана догIа дийлхар. ХьажкIаш цхьатарра дика хьатIаяла йолаелар. ДогIа дийлхачул тIехьагIа хьажкIашта макха баьккхар. ХIанз механизатораш дIайийнача культураштa обработка еш ба. Из болх массарел а хьалхагIа чакхбаьккхаб 2-ча отделене Кадыров Хьусейн бригадир волча механизатораша. 220 гектар йолча шекара свеклана гIулакх дир механизатораша Цакаев СаIидеи Мациев Авалуси. Свеклаш лелаеча звеной звеньеволаш а ба уж. Свекла мугIараш тоадеш беш бола болх чакхбаьккхаб 1-ча отделене механизатораша а.

Свеклаш лелаерашца яхье баьнна болх беш ба хьажкIаш лелаераш а. ХьажкIий мугIараш тоадеш эггара хьалха болх дIаболабир 1-ча отделене механизатораша. ХьажкIаш лелаеш бола механизатораш Межидов Нана, Исмаилова Халипат, Айдамиров Жалиль, Бетербиев ЯрагIи, вежарий НактаевгIар Шарипи Шердудипи, сийрда мел йолча хана цахаддаш болх беш ба хьажкIий кхашка. Норма 16 гектар мара йоацача метта 21—24 гектара гIулакх ду цар дийнахьа. Иштта ца хилча йиш яцар. хIана аьлча 1441 гектар хулача хьажкIаштеи 275 гектар хулача гидуаргаштеи гIулакх даь дакхa дезаш ба уж.

Культураштa шоллагIа обработка еча хана царна азотни удобренеш яла кийчлуш ба механизатораш. 2000 гектар хулача лаьтта бе безаш ба из болх. Из болх беча хана 1683 центнер минеральни удобрени тоха езаш я.

Еррига пропашной культураштa шозза подкормка е лерхI. Хьалхара подкормка шоллагIа обработка еча ханеи шоллагIа подкормка кхоалагIа обработка еча ханеи.

Нагахьа санна лакхера дерригa кхаш бIаргадов йиш хилча вайна гургьяр бIарг белабеш йола цхьатарра хьатIаяьнна хьажкIаши гидуаргаш. Говзача мастераша баь кIуве санна хоза нийсъенна квадраташ я уж. ДIайийна культураш чIоагIа хьувкъаяйтара тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабеш ба «Красноармейский» совхоза механизаторашеи кхыбола къахьегамхойи.

А. КУЮМДЖИЕВ,
«Красноармейский» совхоза керттера агроном.

КХАШКА КЪАХЬЕГАЧАРНА—ЛЕРТТIА САЛОIАМ

Шаьла района къахьегамхой салоIам дика вIаштIехьбаккхара шоай низ кхоачар ду района культура болхлоша. Дукха а дика, къахьегамхой са мукъадоаккхаш, цар кхетам лакхбеш, культура айеш гIулакх даьд района клубайи библиотекайи коллективаша.

Района культпросветучреждениеша шоай керттера декхар лаьрхIа бIаьстан юххье денз балха керттера мероприятеш кхашкарча станашка, фермашка, тракторни бригадашка дIакхухь.

Района культура отдело бIаьстан балхаш деча хана къахьегамхошта культурни гIулакх дара программа оттаьй.

Апрела хьалхарча деношка Ленина цIерагIча колхоза кхашкарча станашка болх беш ба библиотекаи культура Цени болхлой. Цар колхозхошта керла газеташ, журналаш деш, керла книжкаш кхухь, кхыдола культура гIулакхаш ду.

Курналоевски культура Цен агитбригадана юкъе дакъа лоацаш волча 12 саго хIанзалехьа 15 концерт оттаьд колхоза кхашка, фермашка, тракторни бригадашка болх беш болча наха.

Къахьегамхошта культурни гIулакх дара хьакъехьа къаьстта дика толамаш доахаш болх баьб Шаьла района культура Цен агитбригадо. ХIама ца эшшаш района ерригача кхашкарча станашкеи фермашкеи хиннаб цу бригадацара лах, безаме а боккха чулоацам бола а культура гIулакхий программа я цар дIахьор. Цар шоай иллешца хестабу юртбоахама производстве хьалха латтараш — «Джалка» совхоза 1-ча отделене свеклаш лелаеча бригада звеньевая, социалистически къахьегама Турпал Муслиева Тамара, кхыбараш. Массаза а агитбригадаца хул КПСС райкома лектораши бытовой гIулакх деш бола болхлойи.

Т. А. Алякина заведующи йолча районни библиотека болхлоша дика кийчъяьй «Джалка» совхоза 1-чеи 2-чеи отделене «Тха майкаш», «Совхоза дикагIбола производственникаш», «Тха декхараш» яха стендаш.

БIаьстанара балхаш деш болча наьха культурни салоIам дикагIа вIаштIехьбоаккх Аллерой яхача юрта библиотека заведующе Баймурзаевас, районнии Аргунерчеи библиотекай болхлоша, Майртуп, Автуры, Курчалой, Керла - АтагIе яхача юртий клубай заведующеша.

60 совгIа концерт оттаьд агитколлективаша района кхашка болх беча къахьегамхошта укх шера. фермашка, тракторни бригадашка, кхашкарча станашка 53 къахьегама листок арахийцай, плакаташца кийчъяьй производственни уголокаш.

С. МУСТИЕВ,
Шаьла района культура отдела заведующи.

ЛОАРХIАШИ СИЙ ДЕШИ Я ИЗ

ГрозНИИ мехкдаьттахимически синтеза установке йоккхагIйола оператор йолаш болх беш я Петросова Анна. Чоалхане боацаш санна хеталу цун болх, цхьабакъда сихеи цIенеи чIоагIа теркам тIабохийташи кхоачашбе безаш болх ба из. Из дерригa а кхоачашде вIаштIехьа а доал цун.

Духхьашха цу профессех балха яха могалир Аннайна дукха хана денз мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе болх беш хиннача цун дас Кеворков Сетрак Давидовича. Цунна а иштта шийна а из говзал Iомаяр дезаш хиларца 1946-ча шера болх бе йолаелар из лаборанткалла. Дешар дIакхоссанзар цо. Болх бешшехьа сайрийнарча школе дешар нов. Петросовас. Дикеи тIехдикеи чакхъяьккхар цо итт класс. Лаборантка болх дукха безар Аннайна, цхьабакъда, мехкдаьтта чакхдоаккхача дукхагIа латтар безам. Цун чIоагIа ха безам бар мехкдаьтта миштa чакхдоаккх. Дагадоаллар кхоачаш а деш заводе балха йола Анна Сетраковна. 1955-ча шера политехнически техникуме экзаменаш тIехдика дIа а енна деша дIаотт из. Сайрийна деша а дешаш, хьинаре къахьегар. Дукхазза цехови комсомольски организаце секретарь хержа болх беш хилар из, иштта болх беш хилар из профсоюза местноме а.

ВорхI шу совгIа ха я из ГрозНИИ институте операторалла балха ена. Ше цига балха ена цхьа шу доаллашехьа техникум чакхъяьккхар нов. Петросова. Ший балхах дика кхетар из, цулухьа Анна йохийт йоккхагIа йола операторалла.

КарагIдаьннaчох кхоачамбаь Iеш оамал яц цун, технически а политически а знани лакхъяра чIоагIа тIакхувш я. Шин шера марксизма-ленинизма кружоке деш цо. КПСС XXIII-ча съезда ший болх дIаболабеча деношка цунна чIоагIа кхаъ а хулаш хIама хилар КПСС члений кандидаталла дIайийцар Анна.

Институте дикагIйолча рационализаторех лоархIаш я из. Дукха рационализаторски предложенеш балха юкъейхихьай цо. Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш я цо укх шера балха юкъейийхьа предложени. Хьалха дIаяхача хана бутан-бутиленови фракцеш йокъайора лабораторешка, цулухьа дукха газ хулар цунца, эккхам хилар кхерам бар. Цул совгIа дукха ха дIайодар из процесс чакхйоаккхача. Цо еннача предложенех установке кхоачашбе болабелар из болх, дIакъесташ йола газ трубопроводе гIолла дIаухийтар. Цох боккха пайда баьлар производствана а паччахьалкхенна а. Иштта кхы дукхха а пайдане предложенеш балха юкъекхухь цо.

Дика болхло хилaрал совгIа общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо, — йоах установка начальника, коммуниста А. П. Шарпаева. Организаторски болх дика чакхбакха хов цунна. Нов. Петросова установке балха ялехьа цигара профсоюзни болх эсала лелар. Цига профоргалла хержар из. Лоацача хана тоабир цо цигарча профсоюзни организаце болх, шерагIа йоаржайир социалистически яхь.

Яхье лакха къахьегама толамаш дахарах 1966-ча шера коммунистически къахьегама сийлен цIи елар установкана. Из цIи йоаккхача къаьстта чIоагIа лакъа лаьцар нов. Петросовас а. Из ца зувш дисанзар института кулгалхоша. Института местни комитета членалла хорж Анна. ВIаштIа кхаь шера из болх дика кхоачашбу цо. Института болхлой берий комиссе председатель а я из. Иштта цо кхоачашду облсовпрофа общественни контролера декхараш а. Пахадлаш тIахьожам лоаттабу цо школе деша дагIача шоай болхлой бераша миштa деш хьожаш, эшачох новкъостал ду. Цудухьа оал цунах бераша шоллагIйола нана.

Иштта хьинаре къахьегаш хьайоагIача Петросова Аннайна дукха Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай, къахьегама книжка тIа дIа а ялеш дуккхаза баркалаш яьхад.

Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъаяхара къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьег цо укх шера а.

А. НАЗАРОВ.

Бехктокхаме декхар

ХIана Урус - Мартана района боахамашка бIаьстан юхье юв еррига культураш дIайийна бала боахк. ПхийттлагIа май тIакхоачаш массайолча совхозаша планах йоагIар 11628 гектар йолча 11549 гектар дIайийнай, кхыча тайпара аьлча уж культураш дIаера план 99 процент кхоачашъяьй.

БIаьстан юхье юв культураш дIаювча къаьстта дика къахьийгад «Красноармейский» яхача совхоза къахьегамхоша. Уж еррига культураш дIаера план 15 май тIакхоачаш 107 процент кхоачашйир совхозе. Цу хьакъехьа даьча балхашка диллача дика къахьийгад еррига юртбоахама культураш дIаера план бIаь процент кхоачашъяьча Мичурина цIерагIча совхоза кхаш леладераша а.

БIаьстан юхье юв культураш дIаера нийсса, оасар деча культураштa обработка ю кхаш леладераша. Иштта, района боахамашка ши эзар гектар шекара свекла дIайийнача кхашка шаровка яьй. Цул совгIа 643 гектара тIара шекара свекла нийлх а яьй. Уж балхаш къаьстта дикеи сихеи дарца белгалбаьлар Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча отделене нов. Далаев Шамсулина кулгалдеча механизированни звено членаш. Цу хьакъехьа дика къахьегаш хьабаьхкаб кхоалагIча отделене В. Алдамоваи цхьоалагIча отделене М. Хаджимуратоваи звеньяшцара кхаш леладераш.

Дикал лакха йолаши сихеи бу шоай болх «Горец» яхача совхоза шоллагIча отделене гибридни хьажкIашта обработка еш болча механизатораша а. Халланза тIехкхоачашъю цар шоай сменни нормаш. Царех хьалха латтараштa тIехьа ца вусаш дика бу ший болх йиълагIча отделене механизатора Д. Мусаева. ХIанз гидуаргаштa культивации еш волча хIара денна сменни норма 130 — 140 процент кхоачашъю цо.

Юртбоахама къахьегамхой декхар да 25 май тIакхоачаш еррига дIайийнача культураштa гIулакх дара балхаш толамаца чакхдахар.

А. ИБРАГИМОВ,
Урус - Мартана района юртбоахама производственни управлени керттера агроном.

Чукотка. Керла даьннад хIанз цун вахар. Билибино яхача дошув доахача моттига юххе хьалъеш латт Заполярье эггара хьалхара атомни электростанци. Даиман деш балхаш да берда йистошкарча порташка.

СУРТА ТIА: «АН-14» яхача самолета тIара Iойоссаш латт «Т-108» яха керла трактор. Заполярье атомни электростанци хьалъераштa лаьрхIа я из трактор.

Н. Мустафина сурт.
ТАСС фотохроника.

ШУРА ДУКХАГIА

Лакхара къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа тха совхоза хьайбаш леладераш. Иштта, паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара хьалхарча квартала план дикка тIеxкхоачашйир фермай къахьегамхоша.

Из хьахьокх укх цифраша. Нагахьа санна 20 апрель хьатIакхоачаш дийнахьа ерригача фермаша дийнахьи буси яьккха шура 52 центнер мара хиннаеце, цхьоалагIча май яьккха шура 58 центнер яр, хIаьта иттлагIча май — 79 центнер.

Къаьстта дика къахьег кхоалагIча шурий - товарни ферма коллективо. Нагахьа санна дIадахача шера хьалхарча биъ бетта цу коллектива хьайбаш леладераша яьккха шура 542 центнер мара хиннаеце, укх юбилейни шера хьалхарча биъ бетта 588 центнер яьккхар цар. Совхоза хьайбаш леладераша толаме кхоачашду Октябра сийна шоаш тIайица декхараш.

Н. ТАТАЕВ,
Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза керттера зоотехник.

«НАНА» ЯХАЧА РОМАНА ТУРПАЛЕХ КЕРДАДАР

Кхоьзткъа шу хьалха арадаьннад Горьке «Нана» аха роман. «Эшаш книжка ла на, дуккхача болхлоша са а ца кхеташ, стихийно дакъа лаьцад революционни боламе, хІьта хІанз цар, шоашта бокхха пайда а белаш дешаргда «Нана». Иштта аьннад цу башхалинача произведенех Ленина.

Ховш махиллара, Госсе хинна бокъонцара революционни событеш я керттерча даькъа романа тІа юьцараш, къоастадаь аьлча, 1902-ча шера Сормове хинна цхьоалагІча маера демонстраци.

Анна Кирилловна Заломован пун воІ, сормовски болхло, Петр Андреевич Заломови дага а болаш язъь я Ниловнайн Павел Власовен образаш. Сормовски пролетарей отрядаца цхьана шиъ воІ шийца а волаш цІеча байраххаца яхай Анна Кирилловна, хІаьта тІаккха демонстраци йохальчул тІехьагІа цо хьалъийцар полицейскеша кагъяь цІе зиг юхье доаллаш йола байрахха гІадж, цо из сийлахь реликви санна, чу а йихья ший цІатІа лелаьй.

Сормовски большевика канас тешшамей цІенен гІулакх даьд революцена, цо лоаттабеча къовсаме воІа нопкъостал а деш.

Профессиональни революционерка Жозефина Эдуардовна Гашер дага а йолаш язъяь я романа тІарча турпала Сашенькай образ. ЗаломовгІагна цо хьоашал тессар 1901-ча шера Нижни Новгороде социал-демократий актива собране. Дукха ца говш зІамига саги йоІн шоайла дукха эладеннад. Петр лаьцачул тІехьагІа лечкъа лела яьннай Жозефина.

Охранкана гучаьннай революционерка. Нижни Новгородера ела дІа ца яхача яьннаяц из. Городера городе а йолаш, наха юкъе листовкаш йоаржа а еш революционни болх дІахо бихьаб Гашера. Масала, цо сиде даь Заломова къамаьл тІа а долаш листовкаш яо Ростове.

1904-ча шера 16-ча сентябре Нижегородски губерински жандармски управлене начальникага яхьийта донесени кораьй архивера.

«Гашер Жозефина Эдуардовна — французски подданни. Нижегородски охранни отделене деча хоамех, из 1902-ча шера 8-ча октябре Н. Новгородера дІаяхай. 1904-ча шера из Дона-тІарча Ростове яьхай. Ше Нижни Новгороде яьккхача хана из етталуш хиннай политически тешаме боацача укх нахах: Александра Никитинайца, Анна Герингаца, кхычарца цхьана зуламера тІахьехамаш арадоахаш хиннача, зуламера шин тІахьехам а боаккхаш 1903-ча шера 1-ча феврале Москвера лаьцача фельдшерицаца Александра Мартемиановайца - Кекишевайца, дуккха къайлагІара литература а доаккхаш. Сормовски заводе йодлачара лаьцача Мария Карасевайца, 1903-ча шера январь бутт юкъебахача хана г. Муроме пунта гІолла къайлагІара изданеш дІаяхьийта волча слесараца Павел Гордеевца. Шийх «Мария Павловна» яха пІи а тилла. Гашер пропагандиста хинпай сормовски болхлошта юкъе.

«Московски охранни отделене беча хоамах, 1902-ча шера 26-чен 27-чен декабре Гашер тІаяха хиннай 1902-ча шера 1-ча мае Сормов яхача юрта яь демонстраци бахьанне СибарегІа вахьийтача Петр Заломовна, хІаьта ше цун нускал да а аьннад цо. 1899-ча шера, паччахьалкхенна духьаларча зуламийна бехке а еш, цунгара чоткъамаш ийдаьд Петербургски губерински жандармски управлене, полице къаьстта тІахьожам а хургболаш Москве дІа а еннаяр из».

Иштта за даиман дахаш хургдолча горьковски романа прототипай вахарера керда бакъдараш.

Владимир МАЛЮГИН. (АПН).

БЕЛГРАД. Дерригача дунен пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленина вахарах Сийлахь - Йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизаран хетаяь выставка. Дуккхача стечдаш тІа хьахьокхаш да 450 гаргга книжка, 200 фотографи, документий фотокопеш.

Сурта тІа: выставкага хьажар.

ТАНЮГ—ТАСС сурт.

СОВЕТА ДЕКХАР

Доккхий а дог гІоздоахаш а хувцамаш хиннад укх тІеххьарча шерашка Наьсарен районерча БурокІала. Хьалъяьй шозза вІаштІаръяь юкъерча школа здани, тика, почтови отделени чуйола цІенош, дуккха квартираш йола хьехархошта лаьрхІа ши этаж йола цІа, иштта хьалдаьд бахача наха шоаш индивидуальни гІишлош хьалъяра типовой проектатІа дола бІаьш цІенош. тоадаьд юртара наькъаш, йиллай хи провод, ерригача юрта чакхъяьккхай электрификаци. Тоаденнад наьха вахар, цар кхетам. Укхаза бах гІишлошъераш, машинашъераш, лаьттан ченаш тохкаш буруз деттараш, хІамаш тегараш, хьехархой, механизатораш, свекла лелаераш, кхыбараш. Цу массадолчоа лостам тийннар, дукхагІча даькъе из вІаштІехьдаьккхар юрта Совет я. Лакхденнад бахача наха хьалхашкара цун сий а. Дика лоархІаш я Совет ерригача районе. Масала, юрта Советашта юкъерча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах райисполкома карара кара тела цІе байрахх БурокІаларча юрта Советага я. Бакъда из цу тІара дІаловжа тарлу, цунна хІанзе а новкъостал ца лойя. КІезигача дедарлонах доккха гІалат хул. Из хьагучадоаллаше а дІададкха деза...

1965 шера хи провод йиллар ерригача юрта. 16 эзар сом совгІа ахча дахар цунга. Ведрашка гаьннара хий кхахьа ца дезаш мукъабаьлар цІен-ноаной. Цу гІулакха хоастам баь бала магацар наха.

—ХІанз шоллагІа бутт ба юртара хий а лекъа, школана хьалхашка йоаллача колонкера оаха хий кхухьа, — яхаш дувц юртарча наха, — из фу бахьан долаш дІакъайлад а хац тхона.

Бакъда, из ха дукха хала дац. 1965-ча а 1966-ча а шерашка БурокІаларча юрта Совето договор яьй «Сунжанефть» НПУ Іанарен хии цехаца. ХІара бетта цехо юрта 400 кубически метр хий а лургдолаш, юрта Совето цунах боагІа мах дІа а лургболаш. Иштта барт баьб юрта Советои цехои укх шера а. Бакъда.. ахча дІа-м деннадац.

1967-ча шера хьалхарча квартале хих боагІа мах — 147 соми 60 кепиги БурокІаларча юрта Совета расчетни счета тІара перечислени е тхона, аьнна, Наьсарен района паччахьалкхен банке хьалъиадаьд цеха администраце. Из ахча дІа ма лаккха тхогара жоп дахьийтад юрта Совето, кхыча тайпара из дІадала хьожаргда тхо, аьнна. Цехо, мах боацаш БурокІаленна хий тела ше декхарийла ца хиларах тарра хий дІакъайлад. Малав цунна бехке?

Цхьа бутт совгІача хана болх ца беш лаьтта хипровод макх йиацьй, юртарча ялхайтта колонках пхьаяраш болх ца беш, пхьаяраш клапанаш телха а телха яьна ухаш, хувца езаргйолаш я. Макх йоалла хий мала а санитарно - гигиенически гІулакхашта кхераме да, лазар де тарлу цо.

ХІанз кхы тІехьа а ца тетташ вІаштІехьдаккха деза, ГОСТ-а образецах йола счета бланкаш хІара цІеннагІа дІа а телаш хих е бетта е квартала боагІа мах бахача наха шоаш почте гІолла юрта Совета е «Сунжанефта» НПУ Іанарен хии цеха расчетни счета тІа дІаухийтилга. Хаьдда дІадаккха деза списках бахача нахагара хих доагІа ахча хьагулделга, хІана аьлча, юрта бахача наха могаеш яц из метод, кулга «цІена» ца хилара тІехьа дегабуам бу цунах. Сантехнически говзал йола слесарь - хипроводчик а контролер а хургволаш саг оттаве веза юртарча хипровода ерригача системана доалле, бахача наха хих боагІа мах дІахойташ йола счеташ дІатела а шоай ханнахьа цар ахча дІалалара тІахьожам лоаттабе а.

Дукха да юрта Совето де а дезаш, атта вІаштІехь а дарглолаш гІулакхаш. Масала, кІирандийнахьа г. Орджоникидзе болхаш хилча, наькъа йолхача автомашинашца, е трачэтни автобусашца Наьсарен - Вокзале а бахе, циггара городе автобусаш тІа хувша безаш хул юртахой. Иштта хала цІабахка а беза цар. Цу дийнахьа пхьа рейс мукъане БурокІалара ергйолаш вІаштІехьдаккха деза Хьалъянза яргьяц «ДоттагІал» яхача кафена хьалхашка автопавильон, пул совгІа райисполкомага гІолла дийха а дийха Наьсарен - Вокзалера Грозне. Слепцовске. Оалкам йолха автобусаш цигга сецаргйола порядок оттайта а еза.

БурокІаларча юрта Совета карагІдаьнвараш дукха дале а, де дезараш кхы а дукхагІа да. Совета председателалла нов. Белакиев хержа дукха ха еце а, ший балха тІа керда саг лархІа йиш йоацаш, хьалхагІа цига секретаралла болх а баь, юрта Совета балхах дика кхеташ ва. Цунна хиннар юрта Совета карагІдаьнарехи бокъонехи кхоачам а бань, дІахо де дезараштa вицвалар дацШенхаштта тоабе беза болх.

А. Г. БУРОКАЛЕНСКИЙ.

Хий дохка саг — Аэен Африкан айхача мехкашка дукха нийслуш я. Шийлача хих дизача лаьжгашца ролашкен юрташкен гІолла лел уж «нийкхухьараш», цу балхаца шоашта яа сискал а нийсъеш.

Сурта тІа: Мароккара хий дохка саг.

Камера Пресс — ТАСС сурт.

№ 10 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ» АРАДАЬННАД

Укх деношка КПСС Нохч-ГІалгІай обкома агитацеи пропагандаи отдела № 10 йола аргІанара агитатора блокнот кепа теха арадаьннад.

«Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарга накъа долхаш» яхача рубрикана кІала беседашта лаьрхІа кепа теха я укх шера 30 апреле арадаьннача «Правда» «Машари прогресси духьа» яха передовая, «Химика Ди» яха Грознерча химкомбината директора нов. Шилова язъяь статья, иштта кхыйола материалаш.

«Партийни поручени — политинформатор» яха рубрика Грозне парте Заводской райкомо яьча политинформаторий методически конференце обзор материалашца хьекхай блокнота тІа.

«Тха календарь» яхача разделе 50 шу хьалха мае республике хиннача революционни событей подборка я.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

СПОРТ

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе Советски Союза Кубок яккхара лайзар «Тереки» донецки «Шахтери» яхача командай футболисташ. Дуккха хана деза Кубок лелаеш хьайоагІа, сийлен приз шозза яьккха, дика ловзаш команда я «Шахтер».

15 минута котало цкъа цхьаннега, тІаккха вокханга йолаш лова командаш. Цул тІехьагІа «Терек» котйолаш лел ловзар. Бакъда кхоалагІча тайме хьаьший массехказа «Терека» наІарашта тІагІоот.

Перерыв хинначул тІехьагІа «Шахтера» футболисташ къаьстта дикагІа лова. Ловзар дІадолаш 67-ча минуте Лобановске «Терека» цхарал чу бургаш тох, матч цунца чакхйоал. Кубок бахьан дІахо лоаттабеча къовсама юкъера йоал «Терек».

Т. ЮСУПОВ.

* * *

Укх шера «Дото Эльбрус» яха кубок-приз яккхара футболах ловзара яхь дІахьу «Урожай» ДСО Центральни Совето. Вай республикера цу яхье дакъа лоацаш я дІададахача шера «Урожай» ДСО Футбольни командашта юкъе хьалхле яьккха Грозненски района 1-гІча Мая цІерагІча колхоза футбольни команда. Яхь дІайоладеннача хьалхарча дийнахьа Краснодарски края Рыбконсервни завода командаца ловзаш счет 0 : 4 йолаш ийшар грозненцаш. хІаьта укх деношка Ростовски областа «Рассвет» яхача колхоза футбольни команда счет 1 : 0 йолаш эшайир цар.

Кхоана Нальчикерча «Ремонтник» яхача командаца вІашагІкхетаргба грозненцаш.

О. НИКОЛАЕВ.

ШАХМАТАШ

Грознерча шахматни клубе 1967 шера шахматех ловзача хьалхара моттиг яккхара маІача наьха яхь я дІахьош. Яхьа юкъе дакъа лоацаш 30 совгІа дикагІа вола шахматиства. Шахматех ловзилга дІахьу 10 турах латтача швейцарски системах. Лидераш лидерашца вІашагІбетталу. Республика чемпион волча Б. Федорова кагийча наха юкъе деча ловзаре Б. Колодяжный эшараьв, цун керттера пешкаш кега а еш. Мастерий кандидат волча А. Хаита эшавир Г. Карапдеев. Цу тайппара, бархІлагІа тур чакхъяьнначул тІехьагІа лидерий группе хилар $6^1/_2$ очко йола В. Федоров, хІаране 6 очко йола А. Хаит, Б. Колодяжный. Мастерий кандидат волча В. Саломко, перворазрядникаш болча В. Геращенко, Х. Ведзижева, Крамарова, $5^1/_2$ очко яьккхар.

В. ЛАНСКОЙ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

Ладувг1а

20 май, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьттаделадерхо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 8.45 — Москва. 16.00 — Программай передача. 16.05 — «Тийрка талгІи» яха литературни передача (гІалгІай меттала). 16.25— Халкъий барттайнача делале (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.06 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Авангард» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.53 — Ашараш. 19.00 — «Кхолнах шоана» яха радиожурнал (гІалгІай меттала). 19.30 — Сайрен концерт.

УКВ: 9.00 — «Джа ромо Майребера пуя замен а» яха музыкальни передача. 9.57— Фортельянан оркестран лаьрхІа дола Моцарта концерт. 10.30 — «Незнайкаца» хинна тамашийна хІамаши наькъахо Незнайкен яха бераштa йола передача. 11.44 — «Вахара зиза» яха Энеро инсценированни дувцар. 18.00 — «Музыкальни вІашагІкхетар» яха передача. 19.00 — «Са сесага мар» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала). 19.58 — «Рено» яхача Паччахьалкхен эстрадни оркестра концерт. 21.06 — «Пьер и Люс» яха радиопостановка.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Бераштa. Гипрогрознефта балетни кружока отчетни концерт. 18.45 — Дунен мехкашта юкъе латтача хьалахь дола къамаьл. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «Старт» яха телевизиони журнал. 19.50 — «ДІадеш Андрей Сова» яха телевизиони фильм. 20.15 — Шоана бераш! 20.25 — Заявках оттадаь концерт. 21.15 — «Свадьба с приданым» яха художественни фильм.

Доазол дехьара

КІАЙЧА ЦІЕННА ХЬАЛХАШКА ХИННА ТІЕМА ДУХЬАЛАРА МИТИНГ

ВАШИНГТОН, 18 май. **ТАСС-а корреспондента В. Вашедченков** хьахойт:

«Тхо Вьетнаме тІом бе гІоргдац», — яхаш цхьатарра цІогІа деттар КІайча цІенна хьалхашка селхан хиннача тІема духьаларча митинга юкъе дакъа лоацаш волча 1200 саго.

Протеста митинг кхаь сахьата дІаьхъалар. Ораторашa США правительство харийора Вьетнаме дуккха нах халакбеш хиларах. «Вьетнаме тІом беш хиларах, нах боабарах доккха эхь кач делладшийна Америко», — аьлар Чикагорча ихе вИІий да волча негро Оскар Харве.

Граждански бокъонаш хилара тІехьа лоаттабеча къовсама юкъе хьинаре дакъа лоацаш волча священника Джеймс Бивела ше къамаьл деш белгалдаьккхар шоай бокъонаш бахьан неграша лоаттабеча къовсамаи тІема духьаларча боламаи юкъе хадданза бола бувзам хилар. США-на хІана хьалхле лелаераша лаьцача бехктокхаме ца хетача наькъе, аьлар цо, нах хІалак бара тІавут.

ТІема халонаши цига бовш бола нахи эггара хьалха къечарга кхоача хІама да, хІаьта США дукхагІа бола къе нах неграш ба.

Американски кагирхошка кхайкхаш, Джеймс Бивела уж тІахьийхар: «ТІема юкъе дакъа лапара Вьетнаме даха ма тигалаш. Вай декхарийла да тІема духьала къовсам лоаттабе, цу тІехьа тІагІертта гІулакхаш леладе. Нагахьа санна халкъа ца социалойя хьанна социалургба тІом?»

Американски кхалнаьха болама йовзаш йолча деятельница Дагмар Уилсона США правительство бехке йир Вьетнаме беча тІемо лерхІараши цун чулоацами ца бовзийташ цо американски халкъ тувладеш хилара.

Деррига халкъ Іехалургдац, массе хана нах Іехабаьбаргбац, аьлар цо. «ТІема духьаларча боламе котало яккха дага да вай».

Негритянски болама лидерех волча Стокли Кармайкла чІоагІа харцахьа лаьрхІар Вьетнама халкъа деш дола американски зуламаш. Цо дагадохийтар иштта дола зуламаш дарах нацистски Германе кулгалхой Нюрнбергски трибунала хьалхашка этта хилар. «Вай нах боабераш дац. Вайна цІаккха во хІама даьдац вьетнамцаша... Вьетнаме нах боабараи цига деноциц лелаераи духьалара болам вІашагІболла декхарийла да вай», — аьнна нах тІахьийхар Кармайкла.

КХОТАБАЛАРИ БАРТ-ЦХЬОАГІОИ

ПАРИЖ, 18 май. ТАСС-а корреспондента В. Сафонова хьахойт:

Франци забастовка еш я. Дунен шоллагІа тІом хилначул тІехьагІа эггара хьалха французски миллионаш болча къахьегамхоша, профсоюзаша, баьча тІахьехама жоп а луш, тахан дІахьош я ерригюкъара къаман забастовка.

Паччахьалкхени частни предприятей а учреждений а болхлой, ахархой, гІулакхера нах укх тІехьарча шерашка ца хиннача тайпара барти цхьоагІои а йолаш духьал баьннаб экономически социальни доакъошка «чрезвычайни полномочеш» карарзае правительство гІортара.

Ерригюкъарча къамал забастовко юхаэзад мехка деррига вахар. Массала а санна къахьегамхошта хьекхам луш я Франце эггара йоккхагІа йолча промышленни городий — Парижа, Леона, Марсела, Сент - Этьена, Лилла, Страсбурга, кхы дуккхачар болхлой выступленеш.

Болх ца байташ ток соцаьй, дІакъайлай магазинаш, школаш, сайцай поездаш, аэродромашка сатем эттаб, газеташ арадувлац, хІама ца эшшаш еррига а хьа ца йойташ соцаьй газ, болх беш яц радиои телевидени — иштта я таханара Франци.

Иштта цхьа моллагІа доаца сурт эттад французски столице. Массаза а дукха нах болаши гІар йолаши хинна парижски вокзалаш а метро станцеш а йоассаехнай: юххе гІолла тІехбоалараш дог лилла хьеж поездай рейсаш дІаяхар кхайкадеш йолча йоккхача панношка, решеткаш а теха дІакъайлача метрополитене Іочувоалача моттигашка.

Парижерча дуккхача кафешка спиртовкаш тІа дІохьдаь кофе мара даа хІама дац. Массаза а неонови сердалца сийрда йоахаш хинна магазиний хоза витринаш баьде я. Йиза дІаяьккхай городера болам нийсбеш хинна сигнализаци. Эзараш йола автомобилаш улицаш вІашагІкхетача голашка дукхача хана сайце латт, полицейскеш юхаметтаоттае гІерт болама йоагІаш йола ритм.

Улицашка дуккха салтий тІабагІа военни грузовикаш я, забастовка еш болча городской транспорта водителашта меттел болх бе гІерт уж Іаьдала приказах.

ХІанз укх сахьата къаьстта дукха нах ба республикая бастилей майнай районашка, укхаза профсоюзни объединеней тІахьехамах Парижа нтташ эзараш бола къахьегамхой делкъел тІехьагІа а лаьрхІа демонстраци дІаяхьа кийчлуш ба.

КОНГО (Браззавиль) кхалнаха хьинаре дакъа лоац къаман гІирсаш хьалдеча. «Конголезски кхалнаьха революционни цхьоагІо» яхача организаце чу вІашагІкхийттача цар, геттара раьза хинна хьаллаьцар къаьстта къахьегамах чуийна чакхдаккха 1967 шу, аьнна, Къаман революционни болама парте баь тІахьехам. ХІанз «Пхьошаш хьалхьокхаргда вай» яха цхьаь-наІ социалистически субботник чакхдалац дуккхача кхалнаха дакъа а лоацаш мара.

Сурта тІа: «Пхьошаш хьалхьокхаргда вай» яхача социалистически субботникера конголезски кхалнах.

ТАСС фотохроника.

ВАЙ ДОТТАГІИЙ БОЛЧА

ВАРШАВА. Укхаза дІайолаеннай СЭВ Хадданза йолча комиссе валютно-финансови дешай хьакъехьара заседани. Заседанена юкъе дакъа лоацаш я Болгаре, Венгре, ГДР-а, Монголе, Польше, Румыне, СССР-а, Чехословаке делегацеш. Югославе викалаш, хІаьта иштта наблюдателаш болаш КНДР-ен Кубаи викалаш а.

Цул совгІа укхаза баьхка ба СЭВ валютно - финансови отдела секретариатеи экономически вІаши гІулакхаш леладара дунен хьалкъашта юкъерча банкаи викалаш.

ПРАГА. Укхаза хьайийллай ЧССР Халкъа собране сесси, сессе ювцаш я 1967-ча шерара паччахьалкхен бюджетах йола правительственни законопроект.

Законопроектах доклад йир финансий министра Д. Сухарда.

СОФИЯ. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дузаш хиларца дувзаденна Болгарски халкъа эскара керттерча политически управленеи Георге Раковске цІерагІча военни академеи хьайийлай шин дийнахьара теоретически конференци.

«Сийлахь - боккха Октябри адамий общественни прогресси» яхача темах доклад йир академика С. Гановске.

Конференце иштта доклалаш йир Болгарски эскара революционизаце процессана Сийлахь-боккхача Октябро яьча влиянех. Болгарски компарте военно - революционни балхах, Болгари экономически дегІаахара гІулакха тІехьеи цун обороноспособность чІоагІъяра хьакъехьен СССР деча новкъосталах.

БЕЛГРАД. СФРЮ Союзни скупщина ерригача вечей цхьана хиннача заседане дин шера йолча хала СФРЮ президент хоржаш хоржамаш хилар. Югославе къахьегама халкъа Социалистически союза союзни конференце президиумеи исполкомеи предложенех СФРЮ президенталла юха а Иосип Броз Тито хержав.

УЛАН-БАТОР. МНРП ЦК хьехарах укхаза кхаьчай ВСРП ЦК член Имре Дьери керте латташ Венгерски социалистически болхлой парте партийни болхлой делегаци. Делегаци хьожаргья МНРП партийни организацей балха методашка.

(ТАСС).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктоахама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05161. Заказ № 2415.